MARCI

TULLII

CICERONIS

EPISTOLARUM

Libri IV.

Cum poſtremis *H. Stephani* & *D. Lambini* Editionibus diligenter collati, & quàm accuratiſſimè emendati.

A

JOANNE STURMIO

In puerilem educationem confecti.

Huic Editioni acceſſerunt Græca Latinis expreſſa.

LONDINI,

Excudebat *R. Roberts*, pro Societate Stationariorum. 1696.

JOANNES STURMIUS
Jacobo Sturmio *Fratri S.*

AUdiviſti ſæpe (*ut memini*) *ex me*, (Jacobe *frater*, *ſtudiorum noſtrorum finem rerum cognitionem, & ora*tionis *elegantiam, eſſe debere : Rerum etiam doctrinam, ſin*ſapientia religionis, *minimùm prodeſſe ; & diſcendi ratio*nem, *abſque optimorum ſcriptorum aſſidua lectione atque ar*tificioſa *imitatione, non comparari talem qualem deſideramus*. *Itaque ſæpenumero dixi* (*ſi meminiſti*) *ad religionem puero*s *excitandos eſſe, & proponendum illis in Scholis* Ciceronem, *quorum altera mentem, alter linguam optimè poſſit informare*. *Sed habenda ratio eſt, in educatione linguæ, non ſolum ætatum ſed etiam virium & ingeniorum. Ab Epiſtolis principium recte ſumi poteſt, ſi deligantur quæ argumento faciles ſunt, & ſunt rerum non ignotarum, atque hujuſmodi verborum quæ in noſtra manſerunt conſuetudine. Hanc rationem ego in hiſce quatuor libris conficiendis ſecutus ſum : neque artificioſiſſimè, neque ſapientiſſimè ſcriptas Epiſtolas delegi, ſed quæ à pueris intelligi poſſent, & haberent noſtræ conſuetudinis verba, & ſermonis quotidiani ſententias, earúmque formas, nobis quidem non uſitatas, ſed tamen apertas, & elegantes, & doctas. Hæc ego ad te mitto, quò videas me in eadem adhuc eſſe ſententia in qua fui olim. Amabò te, optatiſſime frater, perge porrò in hoc literarum curriculo progredi. Audio nihil de ſtudiis tuis abſum procul : metuo valde, cùm cogito poſſe fieri, ut non me optatis, & patris exſpectationi ſatisfacias. Exſpecto literas tuas ; ut intelligam, tum quantum profeceris, tum quantum de te poſſumus deinceps ſperare.* Vale.

Argentinæ, tertio Calendas Februarii,

Anno 1539.

M. T. CICERO.

Terentiæ *ſalutem plurimam dicit.*

Fam. lib. 14. *Epiſt.* 22.

SI vales, bene eſt; ego valeo. Nos quotidiè tabellarios veſtros exſpectamus: qui ſi venerint, fortaſſe erimus certiores quid nobis faciendum ſit, faciemúſque te ſtatim certiorem. Valetudinem tuam cura diligenter. *Vale.* Calend. Septemb.

M. T. C. Terentiæ S. P. D. Fam. lib. 14. *Epiſt.* 21.

SI vales, bene eſt; ego valeo. Da operam ut convaleſcas. Quod opus erit, ut res tempúſque poſtulat, provideas atque adminiſtres; & ad me de omnibus rebus quàm ſæpiſſimè literas mittas. *Vale.*

M. T. C. Terentiæ S P. D. Fam. lib. 14. *Epiſt.* 8.

SI vales, bene eſt; ego quidem valeo. Valetudinem tuam velim cures diligentiſſimè. Nam mihi & ſcriptum & nunciatum eſt, te in febrim ſubitò incidiſſe. Quòd celeriter me feciſti de Cæſaris literis certiorem, feciſti mihi gratum. Item poſthac, ſi quid opus erit, ſi quid acciderit novi, facies ut ſciam. Cura ut valeas. *Vale.* Dat. 4. Non. Jam.

M. T. C. Terentiæ S. P. D. Fam. lib. 14. *Epiſt.* 24.

SI vales, bene eſt; valeo. Nos neque de Cæſaris adventu neque de literis, quos Philotimus habere dicitur, quicquam adhuc certum habemus. Si quid erit certi, faciam te ſtatim certiorem. Valetudinem tuam fac ut cures. *Vale.* Tertio Idus Sextiles.

M. T. C. Terentiæ S. P. D. Fam. lib. 14. *Epiſt.* 23.

SI vales, bene eſt; valeo. Redditæ mihi jam tandem ſunt à Cæſare literæ ſatis liberales, & ipſe opinione cele-

celeriùs venturus eſſe dicitur. Cui utrùm obviàm procedam, an hîc eum exſpectem, cùm conſtituero, faciam te certiorem. Tabellarios mihi velim quamprimùm remittas. Valetudinem tuam cura diligenter. *Vale.* Prid. Idus Sext.

M. T. C. Terentiæ S. P. D. Fam. lib. 14. *Epiſt.* 17.

6 SI quid haberem quod ad te ſcriberem, facerem id & pluribus verbis, & ſæpius. Nunc quæ ſunt negotia vides. Ego autem quomodo ſum affectus, ex Lepta Trebatio poteris cognoſcere. Tu fac, ut tuam & Tulliæ valetudinem cures. *Vale.*

M. T. C. Terentiæ S. P. D. Fam. lib. 14. *Epiſt.* 19.

7 SI vales, bene eſt; valeo. Conſtitueramus, ut ad te antea ſcripſeram, obviàm Ciceronem Cæſari mittere: ſed mutavimus conſilium, quia de Illius adventu nihil audiebamus. De cæteris rebus nihil erat novi; tamen quid velimus, & quid hoc tempore putemus opus eſſe, ex Sicca poteris cognoſcere. Tulliam adhuc mecum teneo. Valetudinem tuam cura diligenter. *Vale.* 12. Cal. Quintiles.

M. T. C. Terentiæ S. P. D. Fam. lib. 14. *Epiſt.* 10.

8 IN maximis meis doloribus excruciat me valetudo Tulliæ noſtræ, de qua nihil eſt quòd ad te plura ſcribam; tibi enim æquè magnæ curæ eſſe certò ſcio. Quòd me propiùs vultis accedere, video ità eſſe faciendum; etiam antè feciſſem, ſed me multa impedierunt, quæ nè nunc quidem expedita ſunt. Sed à Pomponio exſpecto literas quas ad me quamprimùm perferendas cures velim. Da operam ut valeas.

M. T. C. Terentiæ S. P. D. Fam. lib. 14. *Epiſt.* 12.

9 QUòd nos in Italiam ſalvos veniſſe gaudes, perpetuò gaudeas velim. Sed perturbati dolore animi magníſque injuriis, metuo nè id conſilii ceperimus, quod non facilè explicare poſſumus. Quare, quantum potes, adjuva. Quid autem poſſis, mihi in mentem non venit. In viam quòd te des hoc tempore, nihil eſt: & longu

itur, & non tutum; & non video quid prodesse possis, si veneris. *Vale.* Datum prid. Non. Novemb. Brundusii.

M. T. C. Terentiæ S. P. D. Fam. lib. 14. Epist. 11.

SI vales, benè est, valeo. Tullia nostra venit ad me pridie Idus Junii, cujus summâ virtute & singulari humanitate, graviore etiam sum dolore affectus, nostrâ factum esse negligentiâ, ut longè alia in fortuna esset atque ejus pietas ac dignitas postulabat. Nobis erat in animo, Ciceronem ad Cæsarem mittere, & cum eo Cneum Salustium. Si profectus erit, faciam te certiorem. Valetudinem tuam diligenter cura. *Vale.* 17. Calend. Quint.

M. T. C. Tyroni S. P. D. Fam. lib. 16. Epist. 1.

SEptimum jam diem Corcyræ tenebamur, Q. autem pater & filius, Buthroti soliciti eramus de tua valetudine mirum in modum; mirabamur nihil à te literarum. Is enim ventis isthinc navigatur, qui si essent, nos Corcyræ non sederemus. Cura igitur te, & confirma: cùm commodè & per valetudinem & per anni tempus navigare poteris, ad nos amantissimos tui veni. Nemo nos amat, qui te non diligit. Charus omnibus exspectatúsque venies. Cura ut valeas etiam atque etiam, Tyro noster. *Vale.* 15. Cal. Novemb. Corcyræ.

M. T. C. Tyroni S. P. D. Fam. 16. 4.

NON queo ad te nec lubet scribere quo animo sum affectus: tantum scribo, & tibi & mihi maximè voluptati fore, si te firmum quamprimùm videro. Tertio die abs te ad Alyziam accesseramus. Is locus est citra Leucadem stadia 120. Leucade aut teipsum, aut tuas literas à Marione putabam me accepturum. Quantum me diligis tantum fac ut valeas, vel quantum te à me scis diligi. Nonis Novemb. Alyziæ.

Cicero filius Tyroni S. P. D. Fam. lib. 16. Epist. 25.

ETsi justâ & idoneâ usus es excusatione intermissionis literarum tuarum, tamen id nè sæpius facias rogo. Nam etsi de Repub. rumoribus & nunciis certior fio

sio, & de sua in me voluntate semper ad me perscribit pater; tamen de quavis minima re scripta à te ad me Epistola semper fuit gratissima. Quare, cùm imprimis tuas desiderem literas, noli committere, ut excusatione potiùs expleas officium scribendi, quàm assiduitate [illegible] *Vale.*

M. T. C. Serv. Sulpitio S. P. D. Fam. lib. 13. 25.

HAgesaratus Lariſſæus, magnis meis beneficiis ornatus in consulatu meo, memor & gratus fuit, méque postea diligentissimè coluit. Eum tibi magnopere commendo, ut & hospitem & familiarem, [illegible], & gratum hominem, & virum bonum, & principem civitatis suæ, & tuâ necessitudine dignissimum. Pergratum mihi feceris, si dederis operam ut is intelligat hanc meam commendationem magnum apud te pondus habuisse. *Vale.*

M. T. C. Trebatio S. P. D. Fam. 7. 18.

EPistolam tuam, quam accepi ab L. Aruntio, conscidi innocentem: nihil enim habebat quod non vel in concione recte legi posset. Sed & Aruntius ità te mandâsse aiebat, & tu adscripseras. Verùm illud esto, nihil te ad me postea scripsisse demiror, præsertim tam novis rebus. *Vale.*

M. T. C. Q. Val. Q. fil. S. P. D. Fam. 13. *Epist.* 6.

P. Cornelius, qui tibi has literas dedit, est mihi à P. Cuspio commendatus: cujus causâ quantopere cuperem deberémque, profectò ex me facilè cognovisti. Vehementer te rogo, ut cures, ut ex hac commendatione mihi Cuspius quàm maximas, quamprimùm, quàm sæpissimè gratias agat. *Vale.*

M. T. C. S. P. D. C. Memmio. Fam. lib. 13. *Ep.* 3.

AUlum Fusium, unum ex meis intimis, observantissimum studiosissimùmque nostri, eruditum hominem, & summâ humanitate, tuâque amicitiâ dignissimum, velim ità tractes, ut mihi coràm recepisti. Tam mihi gratum id erit, quàm quod gratissimum. Ipsum

sum præterea summo officio & summâ observantia tibi in perpetuum devinxeris. *Vale.*

M. T. C. Cornificio S. P. D. Fam. lib. 12. Epist. 27.

Exstat Aufidius & observantiâ, quâ me colit, accedit ad proximos, & splendore, equiti Romano, nemini cedit. Est autem ità temperatis moderatísque moribus, ut summa severitas summa cum humanitate jungatur. Cujus tibi negotia, quæ sunt in Africa, ità commendo, ut majore studio magísve ex animo commendare non possim. Pergratum mihi feceris, si dederis operam ut is intelligat meas apud te literas maximum pondus habuisse. Hoc te vehementer, mi Cornifici, rogo. *Vale.*

Cicero Basilio S. P. D. Fam. 6. 15.

Tibi gratulor, mihi gaudeo; te amo, tua tueor. A te amari, & quid agas, quidque hinc agatur, certior fieri volo.

D. Brutus Imp. M. T. C. S. P. D. Fam. 11. 4.

Si de tuâ in me voluntate dubitarem, multis à te verbis peterem, ut dilectionem meam tuerere; sed profectò est ità, ut mihi persuasi, me tibi esse curæ. Progressus sum ad Alpinos cum exercitu, non tam nomen captans imperatorium, quàm cupiens militibus satisfacere, firmósque eos ad tuendas nostras res efficere; quod mihi videor consecutus: nam & liberalitatem nostram & animum sunt experti. Cum omnium bellicosissimis bellum gessi, multa castella cepi, multa vastavi. Non sine causa ad Senatum literas misi. Adjuva nos tuâ sententiâ: quod cùm facies, ex magna parte communi commodo inservieris. *Vale.*

M. T. C. Serv. Sulpitio S. P. D. Fam. 13. 21.

Apone Patrensi medico utor valde familiariter, ejúsque cum consuetudo mihi jucunda fuit, tum etiam ars, quam sum expertus in valetudine meorum: in qua mihi tum ipsâ scientiâ, tum etiam fidelitate benevolentiáque satisfecit. Hunc igitur tibi commendo, & à te peto, ut des operam, ut intelligat, diligenter me scripsisse

ſcripſiſſe de ſe meámque commendationem uſui magno ſibi fuiſſe. Erit id mihi vehementer gratum. *Vale.*

M. T. C. Appio S. P. D. Fam. 10. 19.

22 DE meo ſtudio erga ſalutem & incolumitatem tuam credo te cognoſſe: ex literis tuorum: quibus me cumulatiſſimè ſatisfeciſſe certò ſcio, nec iis concedo, quanquam ſunt ſingulari in te benevolentiâ, ut te ſalvum malint, quàm ego. Illi mihi neceſſe eſt concedant, ut tibi plùs, quàm ipſi, hoc tempore prodeſſe poſſim: quod quidem nec deſtiti facere, nec deſiſtam: & jam in maxima re feci, & fundamenta jeci ſalutis tuæ. Tu fac bono animo magnóque ſis, méque tibi nullâ re defuturum eſſe confidas. Prid. Non. Quintiles. *Vale.*

M. T. C. Mario S. P. D. Fam. 7. 14.

23 AD [illegible] Calend. [illegible]s in Cumanum veni cum Libone tuo, vel noſtro potius: in Pompeianum ſtatim cogito, ſed faciam te ante certiorem. Te cùm ſemper valere cupio, tum certè dum hîc ſumus. [illegible]. Quare ſi quid conſtitutum cum podagra habes, fac in aliam diem differas. Cura igitur ut valeas, & me hoc biduo aut triduo exſpecta.

Cicero Planc. Imp. Conſ. deſ. S. P. D. Fam. 10. 4.

24 O Gratam famam biduo ante victoriam de ſubſidio tuo, de ſtudio, de celeritate, de copiis, atque etiam hoſtibus fuſis! ſpes omnis in te eſt. Fugiſſe enim ex prælio Mutinenſi dicuntur notiſſimi latronum duces. Eſt autem non minùs gratum extrema delere, quàm prima depellere. Equidem exſpectabam jam tuas literas, ſdque cum multis. Sperabámque etiam Lepidum, temporibus admonitum, tibi & Reipublicæ ſatîs facturum. In illam igitur curam incumbe, mi Plance, ut nequa ſcintilla teterrimi belli relinquatur. Quod ſi erit factum, & rempublicam divino beneficio affeceris, & ipſe æternam gloriam conſequêre. Tertio Idus Maii. *Vale.*

M. Cic.

M. Cic. Papirio Pæto S. P. D. Fam. 9. 26.

25 HEri veni in Cumanum: cras ad te fortasse. Sed cùm certum sciam, faciam te paulò antè certiorem. Etsi Marcus Ceparius, cùm mihi in sylva gallinaria obviàm venisset, quæsissémque quid ageres, dixit te in lecto esse, quòd ex pedibus laborares; tuli scilicet molestè, ut debui; sed tamen constitui ad te venire, ut & viderem te, & viserem, & cœnarem etiam. Non enim arbitror, coquum etiam te arthriticum habere. Exspecta igitur hospitem cùm minimè edacem, tum inimicum cœnis sumptuosis. *Vale.*

M. Cicero Cn. Plancio S. D. Fam. 4. 15.

26 ACcepi perbreves tuas literas, quibus id quod scire cupiebam cognoscere non potui: cognovi autem id quod mihi dubium non fuit. Nam quàm fortiter ferres communes miserias, non intellexi; quàm me amares, facilè perspexi; sed hoc sciebam; illud si scîssem, ad id meas literas accommodâssem. Sed tamen etsi antea scripsi quæ existimavi scribi oportere, tamen hoc tempore breviter te commonendum putavi, nè quo periculo te proprio existimares esse; in magno omnes, sed tamen in communi sumus. Quare non debes aut propriam fortunam, aut præcipuam postulare, aut communem recusare. Quapropter eo animo simus inter nos, quo semper fuimus. Quod de te sperare, de me præstare possum. *Vale.*

Cicero Dolabellæ S. D. Fam. 9. 13.

GRatulor Baiis nostris, siquidem, ut scribis, salubres repentè factæ sunt; nisi fortè te amant, & tibi assentantur, & tamdiu dum tu ades, sunt oblitæ sui. Quod quidem si ità est, minimè miror cœlum etiam & terras vim suam, si tibi ità conveniat, dimittere. Oratiuncula pro Deiotaro, quam requirebas, habebam mecum, quod non putâram. Itaque eam tibi misi, quam velim sic legas ut causam tenuem & inopem, nec scriptione magnopere dignam: sed ego hospiti veteri & amico munusculum

nuscujum mittere volui levidense, crasso filo; cujusmodi ipsius esse solent munera. Tu velim animo sapienti fortique sis, ut tua moderatio & gravitas aliorum infamet injuriam. *Vale.*

M. T. C. Imp. M. Cœlio Ædili Curuli S. P. D. Fam. 2. 14.

28 MArco Fabio, viro optimo & homine doctissimo, familiarissimè utor, mirificéque eum diligo, cùm propter summum ejus ingenium summámque doctrinam, tum propter singularem modestiam: ejus negotium sic velim suscipias, ut si esset res mea. Novi ego vos magnos patronos: Hominem occîdat oportet, qui vestrâ operâ uti velit; sed in hoc homine nullam accipio excusationem. Omnia relinques, si me amabis, cùm tuâ operâ Fabius uti volet. Ego res Romanas vehementer exspecto, & desidero: in primisque quid agas scire cupio. Nam jam diu, propter hyemis magnitudinem, nihil novi ad nos afferebatur. *Vale.*

Cicer. Trebatio S. P. D. Fam. 7. 22.

29 ILluseras heri inter scyphos, quòd diceram controversiam esse, possetne hæres, quod furtum antea factum esset, rectè furti agere. Itaque, etsi domum bene potus seròque redieram; tamen id caput ubi hæc controversia est, notavi, & descriptum tibi misi; ut scires id, quod tu neminem sensisse dicebas, Sext. Ælium, M. Manlium, M. Brutum sensisse. Ego tamen Scævolæ & Testæ assentior. *Vale.*

M. T. C. D. Brut. Imper. S. P. D. Fam. 11. 15.

30 ETsi mihi tuæ literæ jucundissimæ sunt, tamen jucundius fuit, quòd in summa occupatione tuo Planco collegæ mandâsti, ut te mihi per literas excusaret; quod fecit ille diligenter: mihi autem nihil amabilius officio tuo & diligentiâ. Conjunctio tua cum collega, concordiáque vestra, quæ literis communibus declarata est, S. P. Q. R gratissima accidit. Quod superest, perge, mi Brute, & jam non cum aliis, sed tecum ipse certa.

certa. Plura scribere non debeo, præsertim ad te, quo magistro brevitatis uti cogito. Literas tuas vehementer exspecto, & quidem tales, quales maximè opto. *Vale.*

M. T. C. Furfano Prætori S. D. Fam. 6. 9.

31 CUm A. Cæcinna tanta mihi familiaritas consuetudóque semper fuit, ut nulla major esse possit. Nam & patre ejus, claro homine, & forti viro, plurimùm usi sumus: & hunc à puero, (quod & spem mihi magnam afferebat summæ probitatis, summæque eloquentiæ, & vivebat mecum conjunctissimè, non solùm officiis amicitiæ, sed etiam studiis communibus,) sic semper dilexi, ut non ullo cum homine conjunctiùs viverem. Nihil attinet, me plura scribere. Quàm mihi necesse sit ejus salutem & fortunas, quibuscunque rebus possim, tueri, vides. Reliquum est, ut, cùm cognôrim pluribus rebus, quid tu & de bonorum fortuna, & de Reipublicæ calamitatibus sentires, nihil à te petam, nisi ut ad eam voluntatem, quam tuâ sponte erga Cæcinnam habiturus esses, tantus cumulus accedat commendatione meâ, quanti me à te fieri intelligo. Hoc mihi gratius facere nihil potes. *Vale.*

M. C. Cornificio Collegæ S. Fam. 12. 20.

32 GRatæ mihi tuæ literæ, nisi quòd Sinuessanum diversoriolum contempsisti: quam quidem contumeliam villa pusilla iniquo animo feret, nisi in Cumano & Pompeiano reddideris πάντα περὶ πάντων: (*id est, omnia de omnibus:*) Sic igitur facies, méque amabis, & scripto aliquo lacesses. Ego enim respondere faciliùs possum, quàm provocare. Quod si, ut es, cessabis, lacessam; nè tua inertia etiam ignaviam afferat. Plura otiosus. Hæc, cùm essem in senatu, exoravi. *Vale.*

33 *M. T. C. Cornificio S. P. D. Fam. 12. 21.*

CAius Anitius, familiaris meus, vir omnibus rebus ornatus, negotiorum suorum causâ legatus est in Africam legatione liberâ: eum velim rebus omnibus adjuves, operámque des, ut quàm commodissimè sua negotia

gotia conficiat: imprimíſque, quod ei chariſſimum eſt, dignitatem ejus tibi commendo. Idque à te peto, quod ipſe in provincia facere ſum ſolitus non rogatus, ut omnibus Senatoribus lictores darem: quod idem acceperam & cognoveram à ſummis viris factitatum. Hoc igitur, mi Cornifici, facies, cæteriſque rebus omnibus ejus dignitati reíque (ſi me amas) conſules. Id erit mihi gratiſſimum. Da operam ut valeas.

M. T. C. Caſſio S. P. D. Fam. 12. 9.

BRevitas tuarum literarum me quoque breviorem in ſcribendo facit; &, verè ut dicam, non ſatìs occurrit quid ſcribam. Noſtras enim res in actis perferri ad te certò ſcio, tuas autem ignoramus. Tanquam enim clauſa ſit Aſia, ſic ni il perfertur ad nos, præter rumores de oppreſſo Dolabella, ſatìs illos quidem conſtantes, ſed adhuc ſine authore. Nos confectum bellum cùm putarémus, repentè à Lepido tuo in ſummam ſolicitudinem adducti ſumus. Itaque perſuade tibi, maximam Reipublicæ ſpem in te & in tuis copiis eſſe. Firmos omnino exercitus habemus: ſed tamen ut omnia (ut ſpero) proſperè procedant multùm intereſt te venire. Exigua eſt enim ſpes Reipublicæ; nam nullam non libet dicere: ſed quæcunque eſt, ea deſpondetur anno conſulatûs tui. *Vale.*

M. T. C. Acilio Proc. S. P. D. Fam. 13. 30.

LUcius Manlius eſt Suſis: is fuit Catinenſis; ſed eſt unà cum reliquis Neapolitanis civis Romanus factus, decurióque Neapoli. Erat enim adſcriptus in id municipium, ante civitatem ſociis & Latinis datam. Ejus frater Catinæ nuper mortuus eſt: nullam omnino arbitramur de ea hæreditate controverſiam eum habiturum: & eſt hodie in bonis. Sed quando habet præterea negotia vetera in Sicilia ſua, & hæreditatem fraternam & omnia ejus tibi commendo, imprimíſque ipſum virum optimum, mihíque familiariſſimum, iis ſtudiis literarum doctrinæque præditum quibus ego maximè

maximè delector. Peto igitur abs te, ut eum, ſive non venerit in Siciliam, in meis intimis maximéque neceſſariis ſcias eſſe: itaque tractes, ut intelligat meam commendationem ſibi magno adjumento fuiſſe. *Vale.*

Tul. & Cic. P. & Q. Tyroni humaniſſ. & opt. S. P. D.

Fam. 16. 1.

36 VIde quanta in te ſit ſuavitas. Duas horas Thyrei fuimus: Xenomenes hoſpes tam te diligit, quàm ſi vixerit tecum. Is omnia pollicitus eſt quæ tibi eſſent opus: facturum puto. Mihi placebit, ſi firmior eſſes, ut te Leucadem deportares, ut ibi te planè confirmares. Videbis quid Curio, quid Lyſoni, quid medico placeat. Volebam ad te Marionem remittere; quem, cùm meliuſculè tibi eſſet, ad me mitteres: ſed cogitavi, literas Marionem afferre poſſe, me autem crebras exſpectare. Poteris igitur, & facies, ſi me diligis, ut quotidie ſit Acaſtus in portu. Multi erunt quibus rectè literas dare poſſis, qui ad me libenter perferant. Equidem Patras euntem neminem prætermittam. Ego omnem ſpem tui diligenter curandi in Curio habeo: nihil poteſt illo fieri humaniùs, nihil noſtri amantius: ei te totum trade: malo te paulò pòſt valentem, quàm ſtatim imbecillem videre. Cura igitur nihil aliud, niſi ut tu valeas; cætera ego curabo. Etiam atque etiam vale. Leucade proficiſcens ſeptimo Idus Novemb.

M. C. Pàter & Fil. Q. Pat. & Fil. Tyroni S. P. D.

16. *Epiſt.* 7.

37 TErtiam ad te hanc Epiſtolam ſcripſi eâdem die, magis inſtituti mei tenendi causâ, quia nactus eram cui darem, quàm quòd haberem quid ſcriberem. Igitur illa: quantum me diligis, tantum adhibe in te diligentiæ. Ad tua innumerabilia in me officia adde hoc, quod mihi erit gratiſſimum omnium; cùm valetudinis rationem, ut ſpero, habueris, habeto etiam navigationis. In Italiam euntibus omnibus ad me literas dabis, ut ego euntem Patras neminem prætermitto.

Cura,

Cura, cura te, mi Tyro: quando non contigit ut ſimul navigares, nihil eſt quòd feſtines. Nec quicquam cures niſi ut valeas. Etiam atque etiam vale. Septimo Idus Novemb. Actio veſperi.

M. T. C. Tyroni S. P. D. Fam. 16. 12.

38 EGo verò cupio te ad me venire; ſed viam timeo: graviſſimè ægrotâſti, inediâ & purgationibus & vi ipſius morbi conſumptus es. Graves ſolent offenſiones eſſe ex gravibus morbis, ſi qua culpa commiſſa eſt. Jam ad id biduum, quod fueris in via, dum in Cumanum veneris, accedent continuò ad reditum dies quinque. Ego in Formiano ad tertium Calend. eſſe volo. Ibi te ut firmum offendam, mi Tyro, effice. Literulæ meæ, ſive noſtræ, tuî deſiderio oblanguerunt; hâc tamen epiſtolâ, quam Acaſtus attulit, oculos paulùm ſuſtulerunt. Pompeius erat apud me cùm hæc ſcribebam: hilarè & libenter ei cupienti audire noſtra, dixi ſine te omnia mea muta eſſe. Tu muſis noſtris para ut operas reddas; noſtræ ad diem dictum fient: docui enim te, fides ἔτυμον Proprietatem quòd haberet. Fac planè ut valeas; nos adſumus. *Vale.* xiv. Calend. Januarii.

M. T. C. Curioni S. P. D. Fam. 2. 4.

39 EPiſtolarum genera multa eſſe non ignoras: ſed unum illud certiſſimum, cujus causâ inventa res ipſa eſt, ut certiores faceremus abſentes, ſi quid eſſet quod eos ſcire, aut noſtrâ aut ipſorum intereſſet. Hujus generis literas à me profectò non exſpectas: domeſticarum enim rerum tuarum habes & ſcriptores & nuncios: in meis autem rebus nihil eſt ſanè novi. Reliqua ſunt epiſtolarum genera duo, quæ me magnopere delectant: unum, familiare & jocoſum; alterum, ſeverum & grave. Utro me minùs deceat uti, non intelligo. Jocérne tecum per literas? Civem mehercule non puto eſſe, qui temporibus his ridere poſſit. An gravius aliquid ſcribam? Quid eſt quod poſſit graviter à Cicerone ſcribi ad Curionem, niſi de Republica? Atque in hoc genere hæc

mea

mea cauſa eſt, ut neque ea quæ nunc ſentio velim ſcribere. Quamobrem, quoniam mihi nullum ſcribendi argumentum relictum eſt, utar eâ clauſulâ quâ ſoleo, téque ad ſtudium ſummæ laudis cohortabor. Eſt enim tibi gravis adverſaria conſtituta & parata, incredibilis quædam exſpectatio: quam tu unâ re facillimè vinces, ſi hoc ſtatueris, quarum laudum gloriam admiraris, quibus artibus eæ laudes comparantur, in iis eſſe elaborandum. In hanc ſententiam ſcriberem plura, niſi te tuâ ſponte ſatis incitatum eſſe confiderem: & hoc, quicquid attigi, non feci inflammandi tui causâ, ſed teſtificandi amoris mei. *Vale.*

M. T. C. Bruto S. P. D. Fam. 13. 14.

40 LUcio Titio Strabone, equite Romano imprimis honeſto & ornato, familiariſſimè utor: omnia mihi cum eo intercedunt jura Summæ neceſſitudinis. Huic in tua provincia pecuniam debet P. Cornelius. Ea res à Volcatio, qui Romæ jus dicit, rejecta in Galliam eſt. Peto à te hoc diligentiùs quàm ſi mea res eſſet, (quò eſt honeſtius, de amicorum pecunia laborare quàm de ſua,) ut negotium conficiendum cures, ipſe ſuſcipias, tranſigas; operámque des, quod tibi æquum & rectum videbitur, ut quàm commodiſſimâ conditione libertus Strabonis, qui ejus rei causâ miſſus eſt, negotium conficiat, ad nummóſque perveniat. Id & mihi gratiſſimum erit, & tu ipſe L. Titium cognoſces amicitiâ tuâ digniſſimum. Quod ut tibi curæ ſit, ut omnia ſolent eſſe quæ me velle ſcis, te vehementer etiam atque etiam rogo. *Vale.*

M. T. C. T. Fabio S. D. Fam. 5. 18.

41 ETſi egomet, qui te conſolari cupio, conſolandus ipſe ſum, propterea quòd nullam rem gravius jamdiu tuli quàm incommodum tuum: tamen te magnoperè non hortor ſolùm, ſed etiam pro amore noſtro rogo atque oro, te colligas, virúmque præbeas; & quâ conditione omnes homines, & quibus temporibus nati ſumus

mus, cogites. Plus tibi virtus tua dedit quàm fortuna abstulit : propterea quòd adeptus es, quod non multi homines novi ; amisisti, quod plurimi homines nobilissimi. Ea denique videtur conditio impendere legum, judiciorum, temporum, ut optimè actum cum eo videatur esse, qui quàm levissimâ pœnâ ab hac Republica discesserit. Tu verò, qui & fortunas & liberos habeas, & nos cæterosque necessitudine & benevolentiâ tecum conjunctissimos ; quique magnam facultatem sis habiturus, nobiscum, & cum omnibus tuis vivendi ; & cùm unum sit judicium ex tam multis, quod reprehenda tur, ut quod unâ sententia, eâque dubiâ, potentiæ alicujus condonatum existimetur : omnibus his de causis debes istam molestiam quàm levissimè ferre. Meus animus erit in te, liberosque tuos semper, quem esse vis, & qui esse debet. *Vale.*

M. T. C. Trebiano S. D. Fam. lib. 6. Epist. 11.

DOlabellam antea tantummodo diligebam : obligatus ei nihil eram, nec enim acciderat mihi opus esse : & ille mihi debebat, quòd non defueram ejus periculis. Nunc tantò sum devinctus ejus beneficio, quòd & antea in re, & hoc tempore in salute tua cumulatissimè mihi satisfecit, ut nemini plus debeam. Qua in re tibi gratulor ita vehementer, ut te quoque mihi gratulari, quàm gratias agere malim. Alterum omnino non desidero, alterum verè facere poteris. Quod reliquum est ; quandò tibi virtus & dignitas tua reditum ad nos aperuit ; est tuæ sapientiæ, magnitudinisque animi, quid amiseris, obliviscì ; quid recuperâris, cogitare. Vives cum tuis, vives nobiscum : plus acquisivisti dignitatis, quàm amisisti rei familiaris, quæ ipsa tum esset jucundior, si ulla res esset publica. Vestorius noster familiaris ad me scripsit, te mihi maximas gratias agere. Hæc prædicatio tua mihi valde grata est ; eâque te uti facilè patior, cùm apud alios, tum mehercle apud Syronem nostrum amicum. Quæ enim facimus, ea prudentissimo cuique maximè probata esse

volumus. Te cupio videre quamprimùm. Vale.

Cicero Trebatio S. Fam. lib. 7. Epist. 14.

43 CHrysippus Vettius, Cyri Architecti libertus, fecit, ut te non immemorem putarem mei: salutem enim mihi tuis verbis nunciavit. Valde jam lautus es, qui gravêre literas ad me dare, homini præsertim propè domestico. Quòd si scribere oblitus es, minùs multi jam, te advocato causâ cadent. Sin nostri oblitus es, dabo operam, ut ísthuc veniam, antequam planè ex animo tuo effluam. Sin æstivorum timor te debilitat, aliquid excogita ut fecisti de Britannia. Illud quidem perlibenter audivi ex eodem Chrysippo, te esse Cæsari familiarem; sed mehercule mallem, id quod erat æquius, de tuis rebus ex tuis literis quàm sæpissimè cognoscere: quod certè ità fieret, si tu maluisses benevolentiæ quàm litium jura perdiscere. Sed hæc jocati sumus, & tuo more, & nonnihil etiam nostro. Te valde amamus, nosque à te amari tum oramus, tum etiam confidimus. *Vale.*

M. T. C. Cassio S. P. D. Fam. lib. 15. Epist. 8.

44 SCelus affinis tui Lepidi, summamque levitatem & inconstantiam, ex actis quæ ad te mitti certò scio, cognoscere te arbitror. Itaque nos confecto bello, ut arbitrabamur, renovatum bellum gerimus: spémque omnem in D. Bruto & Planco habemus: si verum quæris, in te, & in meo Bruto, non solùm ad præsens perfugium, si (quod nolim) adversi quid acciderit, sed etiam ad confirmationem perpetuæ libertatis. Nos hîc de Dolabella audiebamus quæ vellemus: sed certos autores non habebamus. Te quidem magnum hominem & præsenti judicio & reliqui temporis expectatione scito esse. Hoc tibi proposito, fac, ut ad summa contendas. Nihil est tantum, quod non populus Romanus à te perfici atque obtineri posse judicet. *Vale.*

M. T. C.

M. T. C. Lepido S. P. D. Fam. 10. 27.

QUòd mihi, pro mea summa erga te benevolentia, magna cura est, ut quàm amplissimâ dignitate sis, molestè tuli te Senatui gratias non egisse, cùm esses ab eo ordine ornatus summis honoribus. Pacis inter cives conciliandæ te cupidum esse lætor. Pacem eam si à servitute sejungis, consules & reipublicæ, & dignitati tuæ; si ista pax perditum hominem in possessionem impotentissimi dominatûs restituturа est, hoc animo scito esse omnes sanos, ut mortem servituti anteponant. Itaque sapientiùs, meo quidem judicio, facies, si te in istam pacificationem non interpones, quæ neque Senatui, neque populo, neque cuiquam bono probatur. Sed hæc audies ex aliis, aut certior fies litetis. Tu, pro tua prudentia, quid optimum factu sit, videbis. *Vale.*

M. Cicero Cn. Planc. Imp. cons. desp. S. D. Fam. 10. 2.

MEum studium honori tuo pro necessitudine nostra non defuisset, si aut tutò in Senatum, aut honestè venire potuissem. Sed nec sine periculo quisquam liberè de Republica sentiens, versari potest in summa impunitate gladiatorum; nec nostræ dignitatis videtur esse, ibi sententiam de Republica dicere, ubi me & meliùs & propiùs audiant armati, quàm Senatores. Quapropter in privatis rebus nullum neque officium, neque studium meum desiderabis; nec in publicis quidem, si quid erit in quo me interesse necesse sit, unquam deero, ne cum periculo quidem meo, dignitati tuæ. In his autem rebus quæ nihilominus, ut ego absim, confici possunt, peto à te, ut mei rationem habere velis, & salutis & dignitatis meæ. *Vale.*

M. T. C. Papirio Peto S. D. Fam. 9. 10.

TAmen à malitia non discedis: tenuiculo apparatu significas Balbum fuisse contentum. Hoc videris dicere, cùm reges tam sint continentes, multò magis consulares esse oportere. Nescis me ab illo omnia explicatum

expiscatum? rectà enim à porta domum meam venisse: neque hoc admiror, quòd non ad tuam potius; sed illud, quòd nec ad suam. Ego autem tribus primis verbis, Quid noster Petrus? At ille adjurans, nusquam se unquam libentiùs. Hoc si verbis assecutus es, aures ad te afferam minùs elegantes; sin autem obsonio, peto à te, nè pluris esse Balbos, quam disertos putes. Me quotidie aliud ex alio impedit. Sed si me expediero ut in ista loca venire possim non committam ut te serò à me certiorem factum putes. *Vales.*

C. Trebonius M. T. C. S. P. D. Fam. lib. 12. 16.

48 SI vales, bene est. Athenas veni ad 11. Calend. Junii, atque ibi, quod maximè optabam, vidi filium tuum deditum optimis studiis, summâque modestiæ famâ. Qua ex re quantam voluptatem ceperim, scire potes etiam me tacente. Non enim nescis, quanti te faciam, & quàm, pro nostro veterrimo verissimoque amore, omnibus tuis etiam minimis commodis, non modò tanto bono, gaudeam. Noli putare, mi Cicero, me hoc auribus tuis dare. Nihil adolescente tuo, atque adeò nostro (nihil enim mihi à te potest esse sejunctum) aut amabilius omnibus iis, qui Athenis sunt, est; aut studiosius earum artium quas tu maximè amas, hoc est, optimarum. Itaque tibi, quod verè facere possum, libenter quoque gratulor, nec minùs etiam nobis, quòd cum, quem necesse erat diligere qualiscunque esset, talem habemus, ut libenter quoque diligamus. Qui cùm mihi in sermone injecisset, si vellem Asiam visere; non modò invitatus, sed etiam rogatus est à me, ut id potissimùm nobis obtinentibus provinciam faceret. Cui nos & charitate & amore tuum officium præstituros non debes dubitare. Illud quoque erit nobis curæ, ut Cratippus, una cum eo sit, nè pates in Asia feriatum illum ab iis studiis, in quæ tuâ cohortatione incitatur, futurum. Nam illum paratum, ut video, & ingressum pleno gradu, cohortari

cohortari non intermittemus, quò indies longiùs discendo, exercendòque se procedat. Vos quid ageretis in Republica, cùm has Literas dabam, non sciebam. Audiebam quædam turbulenta, quæ scilicet cupio esse falsa, ut aliquando otio à libertate fruamur, quod vel minimè adhuc mihi contingit. Ego tamen nactus in navigatione nostra pusillum laxamenti, concinnavi tibi munusculum ex instituto meo: & dictum, cum magno nostro honore à te dictum conclusi, & tibi infra subscripsi. In quibus versiculis, si tibi quibusdam verbis εὐθυῤῥημονέστερος [Id est *in loquendo liberior*] videbor; turpitudo personæ ejus, in quam liberiùs invehimur, nos vindicabit. Ignosces etiam iracundiæ nostræ, quæ justa est in ejusmodi & homines, & cives. Deinde quî magis hoc Lucilio licuerit assumere libertatis, quàm nobis? Etiamsi odio pari fuerit in eos, quos læsit; tamen certè non magis dignos habuerit, in quos tantâ libertate verborum incurreret. Tu sicut mihi pollicitus es, adjunges me quamprimum ad tuos sermones. Namque illud non dubito, quin si quid de interitu Cæsaris scribas, non patiaris me minimam partem & rei & amoris tui ferre. Vale, & matrem meòsque tibi commendatos habe. vii Calend. Jun. Athenis.

Cicero Curio S. P. D. Fam. lib. 7. Epist. 31.

FAcilè perplexi ex tuis literis (quod semper studui) & me à te plurimi fieri, & te intelligere, quàm mihi charus esses. Quod quando uterque nostrùm consecutus est; reliquum est, ut officiis certemus inter nos, quibus æquo animo vel vincam te, vel vincar abs te. Acilio non fuisse necesse meas dari literas facilè patior. Sulpitii tibi operam intelligo ex tuis literis, non multùm opus fuisse, propter res tuas iti contractas, ut quemadmodum scribis, nec caput nec pedes; equidem vellem uti pedes haberent, ut aliquando redires. Vides enim exaruisse jam veterem urba-

 nitatem,

nitatem, ut Pomponius noster suo jure possit dicere, nisi nos pauci retineamus gloriam antiquam Atticam. Ergo is tibi, nos ei succedimus. Veni igitur, quæso nè tantum semen urbanitatis unà cum Republica intereat. *Vale.*

M. T. C. Acilio Proc. S. P. D. Fam. lib. 13. *Epist.* 32.

50 IN Alesina civitate tam lautâ quàm nobili, conjunctissimos habeo & hospitio & familiaritate M. & C. Clodios, Archagatum, & Philonem: sed vereor, nè, quia complures tibi præcipuè commendo, exæquare videar ambitione quâdam commendationes meas: quanquam à te quidem cumulatè satisfit & mihi, & meis omnibus. Sed velim sic existimes, hanc familiam, & hos, mihi maximè esse conjunctos vetustate, officiis, benevolentiâ. Quamobrem peto à te majorem in modum, ut his omnibus in rebus, quantum tua dignitas fidésque patietur, commodes. Id si feceris, erit mihi vehementissimè gratum. *Vale.*

M. T. C. Acilio Proc. S. P. D. Fam. lib. 13. *Epist.* 23.

51 CN. Otacilio Nasone utor familiarissimè: Ità prorsus, ut illius ordinis nullo familiariùs; nam & humanitate ejus, & probitate, in consuetudine quotidiana magnopere delector. Nihil jam opus est expectare te, quibus cum verbis tibi commendem, quo sic utor, ut scripsi. Habet is in provincia tuâ negotia quæ procurant liberti, Hilarius, Antigonus Demostratus, quos tibi, negotiáque omnia Nasonis non secùs commendo, ac si mea essent. Gratissimum mihi feceris, si intellexero hanc commendationem magnum apud te pondus habuisse. *Vale.*

M. T. C. Acilio Proc. S. P. D. Fam. lib. 14. *Epist.* 24.

52 AVitum mihi hospitium est cum Lysone Lysonis filio Lilybætano, valdéque ab eo observor, cognovíque dignum & patre & avo: est enim nobilissima familia.

familia. Quapropter commendo tibi majorem in modum, rem domúmque ejus, magnóque opere abs te peto, cures, ut is intelligat meam commendationem maximo sibi apud te & adjumento & ornamento fuisse. *Vale.*

M. T. C. Acilio Proc. S. P. D. Fam. lib. 13. *Epist.* 35.

53 CAius Avianus Philoxenus, antiquus est hospes meus; & præter hospitium, valde etiam familiaris; quem Cæsar meo beneficio in Novocomenses retulit. Nomen autem Aviani consecutus est, quòd homine nullo est usus, quàm Flacco Aviano, meo (quemadmodum te scire arbitror) familiarissimo. Quæ ego omnia collegi, ut intelligeres non vulgarem esse commendationem hanc meam. Peto igitur abs te, ut omnibus rebus, quod sine molestia tua facere possis, ei commodes, habeasque in numero tuorum: perficiásque ut intelligat has literas meas magno sibi usui fuisse. Erit id mihi majorem in modum gratum. *Vale.*

Cicero, Planco Imp. Cons. des. S. P. D. Fam. lib. 10. *Epist.* 13.

54 UT primùm potestas data est augendæ dignitatis tuæ nihil prætermisi in te ornando, quod positum esset aut in præmio virtutis, aut in honore verborum. Id ex ipso senatusconsulto poteris cognoscere: ità enim est, præscriptum, ut à me de scripto dicta sententia est, quam senatus frequens secutus est summo studio, magnóque consensu. Ego, quanquam ex tuis literis quas mihi misisti, perspexeram te magis judicio bonorum, quàm insignibus gloriæ, delectari; tamen considerandum nobis existimavi, etiamsi tu nihil postulares, quantum tibi à Repub. deberetur. Tu contexes extrema cum primis. Qui enim M. Antonium oppresserit, is bellum confecerit. Itaque Homerus, non Ajacem, nec Achillem, sed Ulyssem appellavit πολιπορθον, id est, urbium expugnatorem.

M. T. C. C. Cassio S. P. D. Fam. lib. 12. Epist. 6.

55 QUI status rerum fuit tum, cùm has literas dedi, scire poteris ex C. Tidio Strabone, viro bono & optimè de Republica sentiente: Nam quid dicam cupidissimo tui, qui, domo & fortunis relictis, ad te potissimùm profectus sit? Itaque eum tibi nè commendo quidem; adventus ipsius at te satis eum commendabit. Tu velim sic existimes tibique persuadeas, omne perfugium bonorum in te & Bruto esse positum, si, quod nolim, adversi quid evenerit. Res cùm hæc scribebam, erat in extremum deducta discrimen; Brutus enim Mutinæ vix jam sustinebat: Qui si conservatus erit, visimus: sin oppressus ibi erit (Quod dii omen avertant) omnis omnium cursus est ad vos. Proinde fac tantum animum habeas, tantùmque apparatum, quanto opus est ad universam Rempub. recuperandam. *Vale.*

M. T. C. Cornificio Collegæ S. Fam. lib. 12. Epist. 17.

56 GRata mihi vehementer & memoria nostri tua, quam significasti literis: quam ut conserves (non quòd de tua constantia dubitem, sed quia mos est ità rogandi) rogo. Ex Syria nobis tumultuosiora quædam nunciata sunt, quæ quia tibi sunt magis propria quàm nobis, tuâ me causâ magis movent, quàm meâ. Romæ summum otium est, sed ità, ut malis salubre aliquod & honestum negotium: quod spero fore, quia video id curæ esse Cæsari. Mescito dum tu absis, quasi occasionem quandam & licentiam nactum, scribere audaciùs, & cætera quidem fortasse, quæ etiam tu concederes. Sed proximè scripsi de optimo genere dicendi; in quo sæpe suspicatus sum te à judicio nostro, sic scilicet ut doctum hominem à non indocto, paululum dissidere. Huic tu libro, maximè velim ex animo, si minùs gratiæ causâ, suffragere. Dicam tuis ut

eum

eum, si velint, describant, ad teque mittent. Puto enim etiamsi rem minùs probabis, tamen in ista solitudine, quicquid à me profectum sit, jucundum tibi fore. Quòd mihi existimationem tuam, dignitatémque commendas, facis tu quidem omnium more: sed velim sic existimes, me, cùm amori, quem inter nos mutuum esse intelligam, plurimum tribuere: tum de summo ingenio, & de optimis tuis studiis, & de spe amplissimæ dignitatis irà judicare, ut neminem tibi anteponam, comparem paucos. *Vale.*

M. T. C. Q. Thermo Fam. 13. 54.

7 CUM mihi multa grata sunt, quæ tu adductus meâ commendatione fecisti: Tum imprimis quòd M. Marcilium amici atque interpretis mei filium, liberalissimè tractavisti. Venit enim Laodiceam, & tibi apud me, mihique propter te gratias maximas egit. Quare, quod reliquum est, à te peto, quando apud gratos homines beneficium ponis, ut eò libentiùs his commodes; operamque des, quoad fides tua patietur, ut socrus adolescentis rea ne fiet. Ego cùm antea studio è commendabam Marcilium, tum multò nunc studiosiùs, quòd in longa apparitione singularem & propè incredibilem patris Marcilii fidem, abstinentiam, modestiàmque cognovi. *Vale.*

Libri primi finis.

LIBER SECUNDUS.

M. T. C. P. Attico S. ad Attic. lib. 3. Epist. 7.

EX tuis literis, & ex re ipsa, nos fundirus periisse, video. Te oro, ut quibus in rebus mei tui indi-

gebunt

gebunt, nostris miseriis nè desis. Ego te, ut scribis, citò video. Plura non scribo. Cura ut valeas.

M. T. C, T. P. Attico S. ad Attic. lib. 3. Epist. 21.

2. TRiginta dies erant lapsi, cùm has dabam literas, per quos nullas à vobis acceperam. Mihi autem erat in animo, jam, ut antea ad te scripsi, ire in Epirum, & ibi omnem casum potissimùm expectare. Te oro, ut si quid erit, quod perspicias quamcunque in partem, quàm planissimè ad me scribas, & meo nomine (ut scribis) literas, quibus putabis opus esse, ut des. Vale. v. Calend. Novemb.

M. T. C. T. P. Attico S. ad Attic. lib. 3. ex Epist. 22.

3 EGo, quòd per Thessaliam si irem in Epirum, perdiu nihil eram auditurus, & quòd mei studiosos habeo Dyrrachinos, ad eos perrexi, cùm illa superiora Thessalonicæ scripsissem: inde cùm ad te me convertam, faciam ut scias; túque ad me velim omnia quàm diligentissimè, cujusmodi sunt, scribas. Ego jam, aut rem, aut ne spem quidem expecto. Vale. vi. Cal. Decem. Dyrrachii.

M. T. C. T. P. Attico S. ad Attic. 3. 1.

4 CUm antea maximè nostrâ interesse arbitrabar, te esse nobiscum: tum verò, ut legi rogationem, intellexi ad iter quod constitui, nihil mihi optatius cadere posse, quàm ut tu me quàm primum consequare: ut cum ex Italia profecti essemus, sive per Epirum iter esset faciendum, tuo tuorúmque præsidio uteremur; sive aliud quid agendum esset, certum consilium de tua sententia capere possemus. Quamobrem te oro, des operam ut me statim consequare: facilius potes, quoniam de provincia Macedoniæ perlata lex est. Pluribus verbis tecum agerem, nisi pro me apud te res ipsa loqueretur. *Vale.*

M. T. C.

M. T. C. T. P. Attico S. ad Attic. lib. 3. Epiſt. 2.

5 ITineris noſtri cauſa fuit, quòd non habebam locum ubi pro meo jure diutiùs eſſe poſſem, quàm in fundo Siccæ, præſertim nondum rogatione correctâ; & ſimul intelligebam, ex eo loco (ſi te haberem) poſſe me Brundusium referre: ſine te autem non eſſe nobis illas partes tenendas propter Antonium. Nunc, ut ad te antea ſcripſi, ſi ad nos veneris, conſilium totius rei capiemus. Iter eſſe moleſtum ſcio: ſed tota calamitas omnes moleſtias habet. Plura ſcribere non poſſum, ita ſum animo perculſo & abjecto. Cura ut valeas. Dat. 6. Idus April. Narycii Locridis.

M. T. C. T. P. Attico S. ad Attic. 3. 3.

6 UTinam illum diem videam, cùm tibi agam gratias quòd me vivere coegiſti: adhuc quidem valdè me pœnitet. Sed te oro ut ad me Vibonem ſtatim venias, quò ego multis de cauſis converti iter meum: ſed eo ſi veneris, de toto itinere & fuga mea conſilium capere potero. Si id non feceris, mirabor. Sed confido te eſſe omnino facturum.

M. T. C. T. P. Attico S. ad Attic. 3. 5.

7 TErentia, tibi & ſæpe & maximas agit gratias. Id eſt mihi gratiſſimum. Ego vivo miſerrimus & maximo dolore conficior. Ad te quid ſcribam, neſcio. Si enim es Romæ, jam me aſſequi non potes: ſin es in via, cùm eris me aſſecutus, coràm agemus quæ erunt agenda: tantùm te oro, ut quoniam me ipſum ſemper amâſti eodem amore ſis. Ego enim idem ſum. Inimici mei, mea mihi, non meipſum ademerunt. Cura ut valeas. viii. Idus Aprilis, Thurii,

M. T. C.

M. T. C. P. Attico ad At. 3. 6.

NON fuerat mihi dubium, quin te Tarenti aut Brundusi visurus essem, idque ad multa pertinuit; in eis, ut in Epiro consisteremus, & de reliquis rebus tuo consilio uteremur, quoniam id non contigit, erit hoc quoque in magno numero nostrorum malorum. Nobis iter est in Asiam, maximè Cyzicum: Tibi meos commendo; me vix, misereque sustento. *Vale.* Dat. 14. Cal. Maii. Tarenti.

M. T. C. P. Attico S. *ad Atticum lib.* 3. *Epist.* 25.

POST tuum à me discessum literæ mihi Româ allatæ sunt, ex quibus perspicio, nobis in hac calamitate tabescendum esse: neque enim (sed bonam in partem accipies) si ulla spes salutis nostræ subesset, tu pro tuo amore in me hoc tempore discessis. Sed nè ingrati aut nè omnia velle nobiscum unà interire videamur, hoc omitto. Illud abs te peto, des operam, id quod mihi affirmâsti, ut te ante Cal. Jan. ubicunque erimus, sistas. *Vale.*

M. T. C. P. Attico S. *ad Atticum* 3. 16.

TOtum iter incertum mihi facit expectatio literarum tuarum Calend. Sext. datarum; non aliud aliquid. Si spes erit, Epirum: sin minùs, Cyzicum, aut aliud quid sequemur. Tuæ quidem literæ, quò sæpiùs a me leguntur, hoc spem mihi faciunt minorem, quàm cùm lectæ sunt. Tum id quod attulerunt ad spem, infirmant; ut facilè appareat, te & consolationi servire, & veritati: idque te rogo planè ut ad me quæ scis, ut erunt, quæ putabis, ità scribas. *Vale.* Dat. 12. Cal. Septemb.

M. T. C. T. P. Attico S. *ad Attic. lib.* 3. *Epist.* 18.

EXpectationem nobis non parvàm attuleras, cùm scripseras Varronem tibi pro amicitia confirmâsse,

mâsse, caulam nostram Pompeium certè susceperum, & simulac à Cæsare ei literæ quas expectaret, remissæ essent, autorem etiam daturum, utrum id nihil fuit? an adversatæ sunt Cæsaris literæ? An est aliquid in spe? etiam illud scripseras, eundem secundum comitia dixisse. Fac (si vides quantis in malis jaceam, & si putas esse humanitatis tuæ) me, fac de tota causa nostra certiorem. Nam Quintus frater homo mirus, qui me tam valdè amat, omnia mittit spei plena, metuens (credo) defectionem animi mei. Tuæ autem literæ sunt variæ, neque enim me desperare vis, nec temerè sperare. Fac, obsecro te, ut omnia quæ à te prospici possunt, sciamus. *Vale.*

M. T. C. T. P. Attico S. *ad Attic.* 3. 11.

12. ME & tuæ literæ, & quidam boni nuncii, non optimis tamen autoribus, & expectatio vestrarum literarum, & quod tibi ita placuerat, adhuc Thessalonicæ tenebant; si accepero literas quas expecto, si spes erit ea, quæ rumoribus afferebatur, ad te me conferam: si non erit, faciam te certiorem quid egerim. Tu me, ut facis, operâ, consilio, gratiâ, adjuva. Consolari jam desine; objurgare verò noli. Quod cùm facis, ut ego tuum amorem & dolorem desidero! quem ità affectum meâ ærumnâ esse arbitror, ut teipsum consolari nemo possit. Quintum fratrem optimum humanissimumque sustentat. Ad me, obsecro te, ut omnia certa perscribas. Vale. Dat. 4. Calend. Quint.

M. T. C. Attico S. *ad Attic. lib.* 3. *Epist.* 4.

13. MISERIÆ nostræ potius velim quàm inconstantiæ tribuas, quòd à Vibone, quò te arcessebam,

su-

subitò discessimus. Allata est enim nobis rogatio de pernicie mea; in qua, quod confectum esse audiveramus, erat hujusmodi, ut mihi ultra quadraginta millia liceret esse. Illò cùm pervenire non liceret, statim iter Brundusium versùs contuli ante diem rogationis, nè & Sica, apud quem eram, periret; & quod Melitæ esse non licebat. Nunc tu propera, ut nos consequare, si modò recipiemur. Adhuc invitamur benignè: sed, quod superest, timemus. Me, mi Pomponi, valde pœnitet vivere: qua in re apud me tu plurimùm valuisti; sed hæc coràm: fac modò ut venias. *Vale.*

M. T. C. Attico S. ad Attic. lib. 1. *Epist.* 12.

14 ASiam Quinto suavissimo fratri obtigisse audisti; non enim dubito, quin celerius tibi hoc rumor quàm ullius nostrûm literæ nunciarint. Nunc quoniam & laudis avidissimi semper fuimus, & præter cæteros φιλέλληνες [id est, *Græcorum studiosi*] & sumus & habemur, & multorum odia atque inimicitias Reipublicæ causâ suscepimus, παντοίης ἀρετῆς μιμνήσκεο [Id est, *omnimodæ virtutis memor sis*;] curáque & effice, ut ab omnibus & laudemur, & amemur. His de rebus plura ad te in ea epistola scribam quam ipsi Quinto dabo. Tu me velim certiorem facias quid de meis mandatis egeris, atque etiam quid de tuo negotio. Nam ut Brundusio profectus es, nullæ mihi abs te sunt redditæ literæ. Valde aveo scire quid agas. Idibus Mart. *Vale.*

M. T. C. T. P. Attico S. ad Attic. 2. 10.

15 VOlo ames constantiam meam. Ludos Antii spectare non placet: est enim ὑποσόλοικον, [id est, *sababsurdum.*] cùm velim vitare omnium deliciarum suspicionem, repente ἀναφαίνεσθαι [id est, *apparere*] non solum

solùm delicatè, sed etiam ineptè peregrinantem. Quare usque ad nonas Majas te in Formiano expectabo. Nunc fac ut sciam quo die te visuri simus. Ab Appii foro, horâ quartâ: dederam aliam paulò antè à tribus. Tabernis. *Vale.*

M. T. C. T. P. Attico S. ad Attic. 2. 12.

16 NArro tibi, planè relegatus mihi videor, postea quam in Formiano sum. Dies enim nullus erat, Antii cùm essem, quo die non meliùs scirem Romæ quid ageretur, quam ii qui erant Romæ. Etenim literæ tuæ non solùm quid Romæ, sed etiam quid in Republica; neque solùm quid fieret, verùm etiam quid tutum esset, indicabant. Nunc, nisi siquid ex prætereunte viatore exceptum est, scire nihil possumus. Quare quanquam jam teipsum expecto, tamen isti puero, quem ad me statim jussi recurrere, nulla ponderosam aliquam epistolam, plenam omnium non modò actorum, sed etiam opinionum tuarum; ac diem quo Româ sis exiturus, cura ut sciam. Nos in Formiano esse volumus usque ad pridie nonas Majas: eò si ante eam diem non veneris, Romæ te fortasse videbo: nam Arpinum quid ego te invitem? Hæc igitur. Cura ut valeas.

M. T. C. T. P. Attico S. ad Attic. lib. 5. Epist. 13.

17 QUòd ad te scripseram, me in Epiro futurum, postea quam extenuari spem nostram & evanescere vidi, mutavi consilium: nec me Thessalonicâ commovi ubi esse constitueram, quoad aliquid ad me de eo scriberes, quod proximis literis scripseras, fore ut secundùm comitia aliquid de nobis in senatu ageretur: id tibi Pompeium dixisse. Qua de re quoniam comitia habita sunt, túque nil ad me scribis, perinde habeo, ac si scripsisses nihil esse: neque temporis non longinqui

longinqui spe ductum esse molestè feram. Quèm autem mortuum te videre scripseras, qui nobis utilis fore videretur, eum nunciant, qui veniunt, nullum fore. In Tribunis Pl. designatis reliqua spes est: quam si expectâro, non erit, quòd putes me causæ meæ ac voluntati meorum defuisse. Quòd me sæpe accusas, cur hunc meum casum tam graviter feram, debes ignoscere, cùm ità me afflictum videas, ut neminem unquam nec videris, nec audieris. Nam quòd scribis te audire, me etiam mentis errore ex dolore affici: mihi vero mens integra est; atque utinam tam in periculo fuisset, cùm ego iis, quibus salutem meam charissimam esse arbitrabar, inimicissimis crudelissimisque usus sum: qui ut me paulùm inclinari timore viderunt, sic impulerunt, ut omni suo scelere & perfidiâ abuterentur ad exitium meum. Non quoniam Cyzicum nobis eundem, quò citiùs ad me literæ perferentur, hoc velim diligentiùs omnia, quæ putaris me scire opus esse, perscribas. Quintum fratrem meum fac diligas, quem ego miser, si incolumem relinquo, non me totum periisse arbitrabor. Vale. Non. Sextil.

M. T. C. P. Att. 8. ad Attic. 3. 14.

EX tuis literis plenus sum expectatione de Pompeio, quidnam de nobis velit, aut ostendat. Comitia enim credo esse habita: quibus absolutis scribis illi placuisse agi de nobis. Si tibi stultus esse videor, qui sperem, facio tuo jussu; & scio te me iis epistolis potiùs, & meas spes solitum esse remorari. Nunc velim mihi planè perscribas, quid videas. Scio nos nostris multis peccatis in hanc ærumnam incidisse; ea siqui casus ex parte correxerint, minùs molestè feremus nos vixisse & adhuc vivere. Ego propter vitæ celebritatem, &

quo-

quotidianam expectationem rerum novarum, non commovi me adhuc Theſſalonicâ; ſed jam extrudimur, non à Plancio, (nam is quidem retinet,) verùm ab ipſo locò minimè appoſito ad tolerandam in tanto luctu calamitatem. In Epirum ideo, ut ſcripſeram, non ivi, quòd ſubiti mihi adverſi nuncii venerant, & literæ; quare nihil eſſet neceſſe quàm proximè Italiam eſſe. Hinc ſi quid à comitiis audierimus, nos in Aſiam convertemus; neque adhuc ſtabat, quò potiſſimum; ſed ſcies. *Vale.* 12. Cal. Sext. Theſſalonicæ.

M. T. C. T. P. Attico S. ad Attic. 4. 12.

19 VEſtorius noſter me per literas facit certiorem, ſe Româ ad vii. Idus Maii putare profectum eſſe, tardiùs quàm dixeras, quòd minùs valuiſſes. Si jam meliùs vales, vehementer gaudeo. Velim domum ad tuos ſcribas, ut mihi tui libri pateant, non ſecùs ac ſi ipſe adeſſes, cùm cæteri, tum Varronis; eſt enim mihi utendum quibuſdam rebus ex iis libris ad eos quos in manibus habeo; quos, ut ſpero, tibi valde probabo. Velim ſi quid fortè novi habes, maximè à Quinto fratre, deinde à C. Cæſare, & ſi quid fortè de comitiis, de Republica, (ſoles enim tu hæc feſtinè odorari) conſcribas ad me. Si nihil habebis, tamen ſcribas aliquid. Nunquam enim mihi tua epiſtola aut intempeſtiva aut loquax viſa eſt. Maximè autem rogo, rebus tuis totóque itinere ex ſententia confecto, nos quamprimùm revisas. Dionyſium jube ſalvere. Cura ut valeas.

M. T. C. T. P. Attico S. ad Attic. 5. 3.

20 AD vi. Idus Maias veni in Trebulanum ad Pontium; ibi mihi tuæ literæ binæ redditæ ſunt

tertio abs te die. Eodem autem ex Pompeiano Philotimo dederam ad te literas: nec verò nunc erat sanè quod scriberem. Qui de Republica rumores, scribe quæso: in oppidis enim summum video timorem; sed multa inania. Quid de iis cogites, & quando, scire velim. Ad quas literas tibi rescribi velis, nescio: nullas enim adhuc acceperam, præter quæ mihi binæ simul in Trebulano redditæ sunt; quarum alteræ edictum Publii Licinii habebant, (erant autem Nonis Maiis datæ) alteræ rescriptæ ad meas Minturnenses. Quàm vereor, nè quid fuerit σπουδαιότερον [id est, *magis serium*] in iis quas non accepi, quibus rescribi vis! Apud Lentulum ponam te in gratiam. Dionysius nobis cordi est. Nicanor tuus operam mihi dat egregiam. Jam deest quid scribam, & lucet. Beneventi cogitabam hodie: nostrâ continentiâ & diligentiâ faciemus satis. A Pontio, ex Trebulano, ad v. Idus Maias.

M. T. C. T. P. Attico S. ad Attic. 5. 6.

2,1 TArentum veni ad xv. Calend. Junii. Quòd Pontinum statueram expectare, commodissimum duxi dies eos, quoad ille veniret, cum Pompeio consumere; eóque magis, quòd ei gratum esse id videbam, qui etiam à me petierit ut secum & apud se essem quotidie. Quod concessi libenter. Multos enim ejus præclaros de Republica sermones accipiam: instruar etiam consiliis idoneis ad hoc nostrum negotium. Sed ad te brevior jam in scribendo incipio fieri, dubitans Romæne sis, an jam profectus: quod tamen quoad ignorabo, scribam aliquid potiùs quàm committam, ut, tibi cùm possint reddi à me literæ, non reddantur; nec tamen jam habeo quid aut mandem tibi, aut narrem: mandavi omnia quidem quæ tu, ut polliceris, exhauries; narrabo, cùm aliquid habeo novi. Illud tamen non

non desinam, dum adesse putabo, de Cæsaris nomine rogare, ut confectum relinquas. Avidè expecto tuas literas, & maximè, ut norim tempus profectionis tuæ. *Vale.*

M. T. C T. P. Attico S. ad Attic. 7. 4.

Dionysium flagrantem desiderio tui misi ad te, nec mehercule æquo animo; sed fuit concedendum: quem quidem cognovi cùm doctum, (quod mihi jam antè erat notum) tum sanctum, plenum officii, studiosum etiàm meæ laudis, frugi hominem, ac, nè libertinum laudare videar, planè virum bonum. Pompeium vidi 4. Id. Decemb. Fuimus unà horas duas fortasse: magnâ lætitiâ mihi visus est affici meo adventu; de triumpho hortari, suscipere partes suas, monere, nè antè in senatum accederem quàm rem confeciſſem, nè dicendis sententiis aliquem Tribunum alienarem. Quid quæris? In hoc judicio & officio sermonis nihil potuit esse prolixius. De Republica autem ità mecum locutus est, quasi non dubium bellum haberemus: nihil ad spem concordiæ: planè illum ab se alienatum cùm antè intelligeret, tum verò proximè judicasse: venisse Hircium à Cæsare, qui esset ei familiarissimus, ad se non accessisse: & cùm ille ad 8. Idus Decemb. vesperì venisset, Baldus de tota re constituisset, ad 7. ad Scipionem ante lucem venisse: multa de nocte profectum esse ad Cæsarem: hoc illi τεκμηρίῳ δεῖ [id est, *signum indubitatum*] videbatur esse alienationis. Quid multa? nihil me aliud consolatur, nisi quòd illum, cui etiam inimici alterum consulatum, fortuna summam potentiam dederit, non arbitror fore tam amentem, ut hæc in discrimen adducat: quòd si ruere cœperit, ne ego multa timeo, quæ non audeo scribere; sed ut nunc est, ad 3. Non. Jan. ad urbem cogito.

M. T. C. P. Attico S. ad Attic. 7. 6.

23 PLanè deest quod at te scribam; nota omnia tibi sunt: nec ipse habeo à te quod expectem. Tantùm igitur nostrum illud solenne servemus, ut nè quem isthùc euntem sine Literis dimittamus. De Republica valde timeo; nec adhuc ferè inveni, qui non concedendum putaret Cæsari quod postularet, potiùs quàm depugnandum. Est illa quidem impudens postulatio opinione valentior; Cur autem nunc primùm ei resistamus, (ὃ γὰρ ἂν τοῦδε μεῖζον ἐτοῖτο κακὸν,) id est, [*non enim hoc majus sequeretur malum,*] quàm cùm quinquennium prorogabamus, aut cùm, ut absentis ratio haberetur, ferebamus? nisi fortè hæc illi tam arma dedimus, ut nunc cum benè parato pugnaremus. Dices, Quid tu igitur sensurus es? Non idem quod dicturus. Sentiam enim omnia facienda, nè armis decertetur; dicam idem quod Pompeius, neque id faciam humili animo: sed rursus hoc permagnum Reipub. malum est, & quodammodo mihi præter cæteros non rectum, me in tantis rebus à Pompeio dissidere. *Vale.*

M. T. C. P. Attico S. ad Attic. 7. 9.

24 SUbitò consilium cepi, ut antequam luceret, exirem, nè qui conspectus fieret, aut sermo, lictoribus præsertim laureatis. De reliquo neque herculè quid agam, nec quid acturus sim, scio; ità sum perturbatus temeritate nostri amentissimi consilii. Tibi verò quid suadeam, cujus ipse consilium expecto? Cneus noster quid consilii ceperit, capiátve, nescio, adhuc in oppidis coarctatus; & stupent omnes. Si in Italia consistat, erimus unà: sin cedet, consilii res est adhuc incerti. Nisi ego insanio, stultè omnia & incautè agi judico.

judico. Tu quæſo crebrò ad me ſcribe, vel quod in buccam venerit.

M. T. C. T. P. Attico S. ad Attic. 7. 17.

25 NIhil habeo quod ad te ſcribam: quinetiam eam epiſtolam, quam eram elucubratus, ad te non dedi; erat enim plena ſpei bonæ, quòd & concionis voluptatem audieram, & illum conditionibus uſurum putabam, præſertim ſuis. Ecce tibi 3. Nonas Februarii manè accepi literas tuas, Philotimi, Furnii, Curionis ad Fernium, quibus irridet L. Cæſaris legationem. Planè oppreſſi videmur, nec quid conſilii capiam ſcio: nec mehercule de me laboro; de pueris quid agam non habeo. Capuam tamen proficiſcebar hæc ſcribens, quò faciliùs de Pompeii rebus cognoſcerem. *Vale.*

M. T. C. T. P. Attico S. ad Attic. lib. 7. 18.

26 BReviloquentem jam me tempus ipſum facit; pacem enim deſperavi. Bellum noſtri nullum adminiſtrant. Cave enim putes quicquam eſſe minoris his Conſulibus, quorum ego juſſu, ſpe audiendi aliquid & cognoſcendi noſtri apparatûs, maximo imbri Capuam veni pridie. Non ut eram juſſus. Illi autem nondum venerant, ſed erant venturi, inanes, imparati. Cneus autem Luceriæ dicebatur eſſe, & adire cohortes Legionum Actianarum non firmiſſimarum. At illum ruere nunciant, & jam jámque addeſſe, non ut manum conſerat, (quîcum enim?) ſed ut fugam interſudet. Ego autem in Italia κ) συναποθανεῖν [id eſt, *vel commori*] nec te id conſulo; ſin extrà, quid ago? Ad manendum hyems, lictores improvidi, & negligentes duces; ad fugam hortatur amicitia Cnei, cauſa bo-

bonorum, turpitudo conjungendi cum tyranno: qui quidem incertum est, Phalarímne an Pisistratum sit imitaturus. Hæc velim explices, & me juves consilio. Et si teipsum isthîc jam carere puto: sed tamen, quantum poteris. Ego siquid hîc hodie novi cognôro, scies; jam enim aderunt Consules ad suas Nonas. Tuas quotidie literas expectabo. Ad has autem, cùm poteris, rescribes. Mulieres & Cicerones in Formiano reliqui. *Vale.*

M. T. C. T. P. Attico S. ad Attic. lib. 7. 20.

27 PEdem in Italia video nullum esse, qui non in istius potestate sit. De Pompeio scio nihil; eúmque, nisi in navîm se contulerit, exceptum iri puto. O celeritatem incredibilem! hujus autem nostri —— ! Sed non possum sine dolore accusare eum, de quo angor & crucior. Tu cædem non sine causa times; non quò minùs quicquam expediat Cæsari ad diuturnitatem victoriæ & dominationis: sed video quorum arbitrio sit acturus. Rectè sit: censeo cedendum de oppidis his; egeo consilii; quod optimum factu videbitur, facies; cum Philotimo loquere, atque adeò Terentiam habebis Idibus. Ego quid agam? quâ aut terrâ aut mari persequar eum, qui, ubi sit, nescio? Et si terrâ quidem, quî possum? mari, quo? Tradam igitur isti me? fac posse tutò; multi enim hortantur; num etiam honestè? Nullo modo quidem à te petam consilium, ut soleo. Explicari res non potest; sed tamen si quid in mentem venit, velim scribas; & ipse quid sis acturus. *Vale.*

M. T. C. T. P. Attico S. ad Attic. 7. 22.

28 PHilotimi literæ me quidem non nimis; sed eos qui in his locis erant admodum delectârunt. Ec-

ce

ce poſtridie Caſſii literæ Capuâ à Lucretio familiari ejus, Nigidium à Domitio Capuam veniſſe; eum dicere Vibullium cum paucis militibus è Piceno currere ad Cneum, confeſtim ſequi Cæſarem, Domitium non habere militum vim. Idem ſcripſit Conſules Capuâ diſceſſiſſe. Non dubito quin Cneus in fuga ſit, modò effugiat. A conſilio fugiendi, ut tu cenſes, abſum. *Vale.*

M. T. C. T. P. Attico S. ad Attic. 7. 23.

CUm dediſſem ad te literas triſtes, & metuo ne veras, de Lucretii ad Caſſium literis Capuâ miſſis, Cephalio venit à vobis: attulit etiam à te literas hilariores, nec tamen firmas, ut ſolet. Omnia faciliùs credere poſſim, quàm quòd ſcribitis, Pompeium exercitum habere. Nemo huc ità affert, omniáque quæ nolim. Rem miſeram! malas cauſas ſemper obtinuit: in optima concidit. Quid dicam, niſi illud eum ſciſſe, (neque enim erat difficile) hoc neſciſſe? erat enim ars difficilis, rectè Remp. regere. Sed jam jámque omnia ſciemus & ſcribemus ad te ſtatim. *Vale.*

M. T. C. Attico S. ad Attic. 8. 7.

UNum etiam reſtat amico noſtro ad omne dedecus, ut Domitio non ſubveniat. At nemo dubitat, quin ſubſidio venturus ſit: ego non puto. Deſeret igitur talem civem, & eos quos unà ſciſſe, cùm habeat præſertim & ipſe cohortes 30? Niſi me omnia fallunt, deſeret. Incredibiliter pertimuit: nihil ſpectat niſi fugam, cui tu (video enim quid ſentias) me comitem putas debere eſſe. Ego verò quem fugiam habeo; quem ſequar, non habeo. Quod enim tu meum conſilium laudas, &

memorandum dicis, malle quòd dixerim me non Pompeio vinci, quàm cum istis vincere: ego verò malo: sed cum illo Pompeio qui tum erat, aut qui mihi esse videbatur. Cum hoc verò, qui antè fugit, quàm scit aut quem fugiat, aut quò, qui nostra tradidit, qui patriam reliquit, Italiam deseruit; si malui, contigit, victus sum. Quod supereſt, nec ista videre possum, quæ nunquam timui nè viderem; nec meherculè istum, propter quem mihi non modò meis, sed memetipso carendum est. Ad Philotimum scripsi de viatico, sive à Moneta (nemo enim solvit) sive ab Oppiis tuis contubernalibus Cætera apposita tibi mandabo. *Vale.*

Cn. Pomp. Proconſ. M. T. C. Imp. S. ad Attic. 8. 14.

31 TUas literas libenter legi. Recognovi enim tuam pristinam virtutem etiam in salute communi. Consules ad eum exercitum quem in Apulia habui venerunt. Magnopere te hortor, pro tuo singulari perpetuóque studio in Rempub. ut te ad nos conferas, ut communi consilio Reipub afflictæ opem atque auxilium feramus. Censeo viâ Appiâ iter facias, & celeriter Brundusium venias. Cura ut valeas.

Cn. Comp. Proconſ. L. Dom. S. ad Attic. 8. 18.

32 MIror te ad me nihil scribere, & potiùs ab aliis quàm à te de Republica certiorem me fieri. Nos disjectâ manu pares adversariis esse non possumus: contractis nostris copiis, spero nos & Reipublicæ & communi saluti prodesse. Quamobrem cùm constituisses, ut Vibullius mihi scripserat, ad 5. Id. Febr. Corfinio proficisci cum exercitu, & ad me venire, miror quid causæ fuerit quare consilium mutaris,

tàris. Nam illa cauſa quam mihi Vibullius ſcribit levis eſt, te propterea moratum eſſe, quòd audieris Cæſarem Firmo progreſſum in caſtrum Truentinum veniſſe. Quantò enim magis appropinquare adverſarius cœperat, eò tibi celeriùs agendum erat, ut te mecum conjungeres priùs quàm Cæſar aut tuum iter impedire, aut me abs te excludere poſſet. Quamobrem etiam te rogo & hortor id quod non deſtiti ſuperioribus literis à te petere, ut primo quoque die Luceriam advenires, antequam copiæ, quas inſtituit Cæſar contrahere, in unum locum coactæ, nos à nobis diſtrahunt. Sed, ſi erunt qui te impediant, ut illas ſuas ſervent; æquum eſt me à te impetrare, ut cohortes quæ ex Piceno & Camerino venerunt, quæ fortunas ſuas reliquerunt, ad me miſſum facias. *Vale.*

Cn. Pomp. L. Dom. S. ad Attic. lib. 8. Epiſt. 20.

33 Literæ mihi à te redditæ ſunt ad 14. Calend. Mart. in quibus ſcribis, Cæſarem apud Corfinium caſtra poſuiſſe. Quod putavi, & præmonui, fit, ut nec in præſentia committere tecum prælium velit, & omnibus copiis conductis, te implicet, nè ad me iter expeditum tibi ſit, atque iſtas copias conjungere optimorum civium poſſis cum his legionibus, de quarum voluntate dubitamus: quò magis etiam tuis literis ſum commotus. Neque enim eorum militum, quos mecum habeo, voluntati ſatis confido, ut de omnibus fortunis Reipublicæ dimicem: neque etiam qui ex delectibus conſcripti ſunt à Conſulibus convenerunt. Quare da operam, ſi ullâ ratione etiam nunc efficere potes, ut te explices, & huc quamprimùm venias, antequam omnes copiæ adverſariorum conveniant. Neque enim celeriter ex delectibus huc homines convenire poſſunt: & ſi convenirent,

quan-

quantum iis committendum ſit, quòd inter ſe non noti ſunt, contra veteranas legiones, non te præterit. *Vale.*

M. T. C. T. P. Acilio S. *ad Attic. lib.* 8 *Epiſt.* 21.

34 LIppitudinis meæ ſignum tibi ſit librarii manus, & eadem cauſa brevitatis; etſi nunc quidem quod ſcriberem nihil erat. Omnis exſpectatio noſtra erat in nunciis Brunduſinis. Si nactus hîc eſſet Cneum noſtrum, ſpes dubia pacis: ſin ille antè tranſmiſiſſet, exitioſi belli metus. Sed vidéſne in quem hominem inciderit Reſpublica? quàm acutum? quàm vigilantem? quàm paratum? Si mehercule neminem occiderit, nec cuiquam quicquam ademerit, ab iis qui eum maximè timuerant maximè diligetur. Multùm mecum municipales homines loquuntur, multùm ruſticani; nihil prorſus aliud curant, niſi agros, niſi villulas, niſi nummulos ſuos. Et vide quàm converſa res eſt: illum, cui antea confidebant, metuunt; hunc amant, quem timebant. Id quantis noſtris peccatis vitiiſque evenerit, non poſſum ſine moleſtia cogitare. Quæ autem impendere putâram, ſcripſeram ad te, & jam tuas literas expectabam. *Vale.* 36

C. Cæſar M. T. C. S. ad Attic. 9. Epiſt. 5.

35 CUM Furnium noſtrum tantùm vidiſſem, neque alloqui, neque audire me commodè potuiſſet properantem, atque eſſem in itinere, præmiſſis jam legionibus; præterire tamen non potui, quin & ſcriberem ad te, & illum mitterem, gratiáſque agerem. Et ſi hoc officium & feci ſæpe, & ſæpius mihi facturus videor: ità de me mereris. Inprimis à te peto, quoniam confido me celeriter ad urbem venturum, ut ibi te videam, ut

tuo

tuo consilio, gratiâ, dignitate, ope omnium rerum uti possim. Ad propositum revertar; festinationi meæ brevitatique literarum ignoscas. Reliqua ex Furnio cognosces. *Vale.*

C. Cæsar C. Oppio & L. Cornelio Balbo S. ad Atticum 9. 8.

36 GAudeo mehercule vos significare literis quàm valde probetis ea quæ apud Corfinium sunt gesta. Consilio vestro utar libenter, & hoc libentiùs, quòd meâ sponte facere constitueram, ut quàm lenissimum me præberem; & Pompeium, darem operam, ut reconciliarem. Tentemus hoc modo, si possumus, omnium voluntates recuperare, & diuturnâ victoriâ uti; quoniam reliqui crudelitate odium effugere non potuerunt, neq; victoriam diutiùs tenere, præter unum L. Sullam, quem imitaturus non sum. Hæc nova sit ratio vincendi, ut misericordiâ & liberalitate nos muniamus. Id quemadmodum fieri possit, nonnulla mihi in mentem veniunt, & multa reperiri possunt. De his rebus rogo vos ut cogitationem suscipiatis. Cneum Magium, Pompeii præfectum, deprehendi; scilicet meo instituto usus sum, & eum statim missum feci. Jam duo præfecti fabrûm Pompeii in meam potestatem venerunt, & à me missi sunt. Si volent grati esse, debebunt Pompeium hortari, ut malit mihi esse amicus, quàm iis qui & illi & mihi semper fuerunt inimicissimi; quorum artificiis effectum est, ut Respublica in hunc statum perveniret. *Valete.*

M. T. C. Cæsari S. ad Attic. 9. Epist. 13.

37 UT legi tuas literas quas ab Furnio nostro acceperam, quibus mecum agebas, ut ad urbem

bem essem, te velle uti consilio & dignitate meâ, minus sum admiratus. De gratia & de ope quid significares, mecum ipse quærebam: spe tamen deducebar ad eam cogitationem, ut te, pro tua admirabili ac singulari sapientia, de otio, de pace, de concordia civium agi velle arbitrarer; & ad eam rationem existimabas sarìs aptam esse & naturam & personam meam. Quòd si ità est, & siqua de Pompeio nostro tuendo, & tibi ac reipublicæ reconciliando, cura te attingit; magìs idoneum quàm ego sum, ad eam causam profecto reperies neminem; qui & illi semper, & senatui, quamprimùm potui, pacis autor fui: nec sumptis armis, belli ullam partem attigi: judicavíque te eo bello violari, contra cujus honorem, populi Romani beneficio concessum, inimici atque invidi niterentur. Sed ut eo tempore non modò ipse autor dignitatis tuæ fui, verùm etiam cæteris autor ad te juvandum; sic me nunc Pompeii dignitas vehementer movet: aliquot enim sunt anni, cùm vos duos delegi, quos præcipuè colerem, quibus essem, sicut sum, amicissimus. Quamobrem à te peto, vel potiùs precibus omnibus oro & obtestor, ut in tuis maximis curis aliquid impertias temporis huic quoque cogitationi, ut tuo beneficio bonus vir; gratus, pius denique, esse in maximi beneficii memoria possim. Quæ si tantùm ad me ipsum pertinerent, sperarem me à te tamen impetraturum: sed, ut arbitror, & ad tuam fidem, & ad Rempublicam pertinet, me & ad utriusque vestrûm, & ad civium concordiam, per te, quàm accommodatissimum conservari. Ego, cùm antea tibi de Lentulo gratias egissem, cùm ei saluti, qui mihi fuerat, fuisses; tamen ejus lectis literis, quas ad me gratissimo animo de tua liberalitate beneficióque misit, eandem salutem à te accepisse putavi, quam ille: in quem si me intelligis

ligis eſſe gratum, cura, obſecro, ut etiam in Pompeium eſſe poſſum. *Vale.*

Balbus M. T. Ciceroni Imp. S. D. ad Attic. lib. 9. 16.

38 CÆſar nobis literas perbreves miſit, quarum exemplum ſubſcripſi: brevitate epiſtolæ ſcire poteris eum valde eſſe diſtentum, qui tanta de re tam breviter ſcripſerit. Si quid præterea novi fuerit, ſtatim tibi ſcribam. Cæſar Oppio Cornelióque S. Ad vii. Id. Mart. Brunduſium veni: ad murum caſtrum poſui. Pompeius eſt Brunduſii: miſit ad me Cneum Magium de pace: quæ viſa ſunt, reſpondi. Hoc vos ſtatim ſcire volui. Cùm in ſpem venero de compoſitione aliquid me conficere, ſtatim vos certiores faciam. Valete. Quomodo me nunc putas (mi Cicero) torqueri, poſtquam rurſus in ſpem pacis veni, nequa res compoſitionem eorum impediat? Namque quod abſens facere non poſſum, opto: quòd ſi unà eſſem, aliquid fortaſſe proficere poſſem. Nunc expectatione crucior. *Vale.*

M. T. C. T. P. Attico S. ad Attic. 10. 2.

39 EGO cùm accepiſſem tuas literas Nonis April. quas Cephalio attulerat, eſſémque Minturnis poſtridie manſurus, & indè protinus; ſuſtinui me in Arcano fratris, ut, dum aliquid certius afferretur, occultiore in loco eſſemus; agerentúrque nihilominus, quæ ſine nobis agi poſſunt, MNEMONEUTICA. Jam adeſt, & animus ardet; nec eſt quicquam, quò & quà; ſed hæc noſtra erit cura & peritorum. Tu tamen quoad poteris, ut adhuc feciſti, nos conſiliis juvabis. Res ſunt inexplicabiles: fortunæ ſunt committendæ omnia: ſine ſpe conamur ulla; melius ſi quid accide-

rit

rit, mirabimur. Dionysium nolim ad me profectum, de quo ad me Tullia mea scripsit: sed & tempus alienum est, & homini non amico nostra incommoda, tanta præsertim, spectaculo esse nollem: cui te meo nomine inimicum esse nolo. *Vale.*

Cæsar Imp. M. T. C. Imp. S. ad Attic. 10. 8.

40 ETsi te nihil temerè, nihil imprudenter facturum judicâram: tamen permotus hominum famâ, scribendum ad te existimavi, & pro nostra benevolentia petendum, nè quò progredereris, inclinatâ jam re, quâ integrâ etiam progrediendum tibi non existimâsses. Namque & amicitiæ graviorem injuriam feceris, & tibi minùs commodè consulueris, si non fortunæ obsequutus videbere. Omnia enim secundissima nobis, adversissima illis accidisse videntur: nec causam secutus videris, (eadem enim tum fuit, cùm ab eorum consiliis abesse judicâsti,) sed meum aliquod factum condemnâsse; quo mihi gravius abs te nihil accidere potest: quod nè facias, pro jure nostræ amicitiæ à te peto. Postremò, quid viro bono & quieto, & bono civi, magis convenit quàm abesse à civilibus controversiis? quod nonnulli cùm probarent, periculi causâ sequi non potuerunt. Tu, explorato & vitæ meæ testimonio, & amicitiæ judicio, neque tutius, neque honestius reperies quicquam, quàm ab omni contentione abesse. XV. Cal. Maii ex itinere. *Vale.*

M. T. C. T. P. Attico S. ad Attic. 11. *Epist.* 18.

DE illius ab Alexandria discessu, nihil adhuc rumoris; contráque opinio, valde esse impeditum. Itaque nec mitto (ut constitueram) Ciceronem: & te rogo, ut me hinc expedias; quodvis enim supplicium

cium levius eſt hâc permanſione. Hac de re & ad Antonium ſcripſi, & ad Balbum, & ad Oppium. Sive enim bellum in Italia futurum eſt, ſive claſſibus utetur, hîc eſſe me minimè convenit; quorum fortaſſe utrumque erit, alterum certè. Intellexi omnino ex Oppii ſermone, quem tu mihi ſcripſiſti, quæ iſtorum via eſſet; ſed ut eam flectas, te rogo. Nihil omnino jam expecto niſi miſerum. Sed hoc perditius, in quo nunc ſum, fieri nihil poteſt. Quare cum Antonio loquare velim, & cum iſtis, & rem ut poteris expedias, & mihi quamprimum de omnibus rebus reſcribas. *Vale* 12. Calend. Quint.

M. T. C. T. P. Attico S. ad Attic. 11. 19.

42 CUM tuis dare poſſem literas, non prætermiſi, etſi quod ſcriberem non habebam. Tu ad nos & rariùs ſcribis quàm ſolebas, & breviùs. Credo quia nihil habes quod me putes libenter legere aut audire poſſe. Verùntamen velim, ſi quid erit, qualecunque erit, ſcribas. Eſt autem unum quod mihi ſit optandum, ſi quid agi de pace poſſit, quod nulla equidem habeo in ſpe. Sed quia tu leviter interdum ſignificas, coges me ſperare quod optandum vix eſt. Philotimus dicitur ſecedere Idibus Sextil. Nihil habeo de eo amplius. Tu velim ad ea mihi reſcribas, quæ ad te antea ſcripſi. Mihi tantum temporis ſatis eſt, dum, ut in peſſimis rebus, alquid caveam, qui nihil unquam cavi. *Vale.* 11. Calend. Sextil.

M. Antonius Conſ. M. T. Ciceroni S. ad Attic. 14. 10.

43 OCcupationibus eſt factum meis, & ſubitâ tuâ profectione, nè tecum coràm de hac re agerem; quam

quam ob causam vereor, nè absentia mea levior sit apud te. Quòd si bonitas tua responderit judicio meo quod semper habui de te, gaudebo. A Cæsare petii, ut Sextum Clodium restitueret: impetravi. Erat mihi in animo etiam tum sic uti beneficio ejus, si tu concessisses: quò magis laboro, ut tuâ voluntate id per me facere nunc liceat. Quòd si duriorem te ejus miseræ & afflictæ fortunæ præbes, non contendam ego adversus te: quanquam videor debere tueri commentarium Cæsaris. Sed mehercule si humaniter, & sapienter, & amabiliter in me cogitare vis, facilem te profectò præbebis; & voles P. Clodium in optima spe puerum repositum existimare, non te insectatum esse, cùm potueris, amicos paternos. Patere, obsecro, te pro Republica videre gessisse simultatem cum patre ejus: non contempseris hanc familiam. Honestiùs enim & libentius deponimus inimicitias Reipublicæ nomine susceptas, quàm contumaciæ. Me deinde sine ad hanc opinionem jam nunc dirigere puerum, & tenero animo ejus persuadere, non esse tradendas posteris inimicitias. Quanquam tuam fortunam (Cicero) ab omni periculo abesse certum habeo; tamen arbitror malle te quietam senectutem & honorificam potiùs agere, quàm solicitam. Postremò, meo jure te hoc beneficium rogo, nihil enim non tuâ causâ feci. Quod si non impetro, per me Clodio daturus non sum: ut intelligas, quanti apud me autoritas tua sit, atque eò te placabiliorem præbeas. *Vale.*

M. T. C. Planc. Prat. ad Attic. 16. 16.

IGnosce mihi, quòd cùm antea accuratissimè de Buthrotiis ad te scripserim, eadem de re sæpius scribam. Non mehercule, mi Plance, facio, quòd parùm confidam aut liberalitati tuæ, aut nostræ amicitiæ: sed cùm tanta

tanta res agatur Attici noſtri, nunc verò etiam exiſtimatio, ut id quod probavit Cæſar, nobis teſtibus & obſignatoribus, qui & decretis & reſponſis Cæſaris interfueramus, videatur obtinere potuiſſe: præſertim cùm tota poteſtas ejus rei tua ſit, ut ea quæ Conſules decreverunt ſecundum Cæſaris decreta & reſponſa, non dicam comprobes, ſed ſtudioſè libentérque comprobes. Id mihi ſic erit gratum ut nulla res gratior eſſe poſſit. Etſi jam ſperabam, cùm has literas accepiſſes, fore, ut ea quæ ſuperioribus literis à te petiiſſemus impetrata eſſent: tamen non faciam finem rogandi, quoad nobis nunciatum erit te id feciſſe, quod magna cum ſpe expectamus. Deinde enim confido fore, ut alio genere literarum utamur, tibíque pro tuo ſummo beneficio gratias agamus. Quod ſi acciderit, velim ſic exiſtimes, non tibi tam Atticum, cujus permagna res agitur, quàm me, qui non minùs laboro quàm ille, obligatum fore. *Vale.*

M. T. C. Capitoni S. ad Atticum 16. 17.

NON dubito quin mirêre, atque etiam ſtomachêre, quod tecum de eadem re agam ſæpius. Hominis familiariſſimi, & mihi omnibus rebus conjunctiſſimi, permagna res agitur, Attici. Cognovi ego tua ſtudia in amicos, etiam in te amicorum: multùm potes nos apud Plancum juvare. Novi humanitatem tuam; ſcio quàm ſis amicis jucundus. nemo nos in hac cauſa plus juvare poteſt quàm tu: & res iſta eſt firma, ut debet eſſe, quam Conſules de Concilii ſententia decreverunt, cùm & lege & ſenatûſconſulto cognoſcerent: tamen omnia poſita putamus in Planci tui liberalitate; quem quidem arbitramur, cùm officii tui & Reipublicæ cauſâ decretum Conſulum comprobaturum, tum libenter noſtrâ cauſâ eſſe facturum.

Adjuvabis igitur, mi Capito; quod ut facias, vehementer etiam atque etiam rogo. *Vale.*

Finis Libri Secundi.

LIBER TERTIUS.

Servius Sulpitius M. T. C. S. Fam. lib. 4. Epist. 5.

POsteaquam mihi renunciatum est de obitu Tulliæ filiæ tuæ, sanè quam, pro eo ac debui, graviter molestéque tuli, communémque eam calamitatem existimavi: qui si isthîc affuissem, neque tibi defuissem, coramque dolorem tibi declarâssem meum. Etsi genus hoc consolationis miserum atque acerbum est; propterea quia per quos id fieri debet, propinquos ac familiares, ipsi pari molestiâ afficiuntur, neque sine lacrymis multis id conari queunt, ut magis ipsi videantur aliorum consolatione indigere, quàm aliis posse suum officium præstare: tamen quæ in præsentia mihi in mentem venerunt, decrevi brevi ad te præscribere; non quòd ea te fugere existimem; sed quòd forsitan, dolore impeditus, minùs ea perspicias. Quid est, quòd tantopere te commoveat dolor tuus intestinus? Cogita, quemadmodum adhuc fortuna nobiscum egerit, ea nobis erepta esse quæ hominibus non minùs quàm liberi chara esse debent; patriam, honestatem, dignitatem, honores omnes. Hoc uno incommodo addito, quid ad dolorem adjungi potuit? aut quî non in iliis rebus exercitatus animus callere jam debet atque omnia minoris æstimare? An illius vicem (credo) doles, quoties in eam cogitationem necesse est ut tu veneris,

neris, & nos ſæpe incidimus, hiſce temporibus non peſſimè cum iis eſſe actum, quibus ſine dolore licitum eſt mortem cum vita commutare? Quid autem fuit, quod illam hoc tempore ad vivendum magnopere invitare poſſet? quæ res? quæ ſpes? quod animi ſolatium? ut cum aliquo adoleſcente primario conjuncta ætatem ageret? Licitum eſt tibi (credo) pro tua dignitate, ex hac juventute generum deligere, cujus fidei liberos tuos te tutò committere putares. An ut ea liberos ex ſeſe pareret, quos cùm florentes viderit, lætaretur? qui rem à parente traditam per ſe tenere poſſent, honores ordinatim in Republica petituri eſſent; in amicorum negotiis liberalitate ſuâ uterentur? Quid horum fuit, quod non priùs quàm datum eſt ademptum ſit? At verò, malum eſt liberos amittere. Malum, niſi hoc pejus ſit, hæc ſufferre & perpeti. Quæ res mihi non mediocrem conſolationem attulit, volo tibi commemorare, ſi forte eadem res tibi minuere dolorem poſſet. Ex Aſia rediens, cùm ab Ægina Megaram versùs navigarem, cœpi regiones circumcirca proſpicere. Poſt me erat Ægina, ante Megara, dextrâ Piræeus, ſiniſtrâ Corinthus; quæ oppida quodam tempore florentiſſima fuerunt, nunc proſtrata & diruta ante oculos jacent. Cœpi egomet mecum ſic cogitare, Hem, nos homunculi indignamur, ſiquis noſtrûm interiit, aut occiſus eſt, quorum vita brevior eſſe debet, cùm uno loco tot oppidorum cadavera projecta jacent? Viſne tu te (Servi) cohibere, & meminiſſe hominem te eſſe natum? Crede mihi, cogitatione eâ non mediocriter ſum confirmatus. Hoc idem, ſi tibi videtur, fac ante oculos tibi proponas. Modò uno tempore tot viri clariſſimi interierunt, de Imperio præterea tanta diminutio facta eſt, omnes provinciæ conquaſſatæ ſunt; in unius mulierculæ animula ſi jactura facta ſit, tantopere commoveris; quæ ſi hoc

tempore non ſuum diem obiiſſet, paucis pòſt annis tamen ei moriendum fuit; quoniam homo nata fuerat. Etiam tu ab hiſce rebus animum ac cogitationem tuam avoca, atque ea potiùs reminiſcere quæ digna tuâ perſonâ ſunt: Illam quamdiu ei opus fuerat vixiſſe, unà cum Republica fuiſſe; te patrem ſuum, Prætorem, Conſulem, Augurem vidiſſe; adoleſcentibus primis nuptam fuiſſe; omnibus bonis propè perfunctam eſſe; cùm Reſpublica occiderit, vitâ exceſſiſſe. Quid eſt quod tu aut illa cum fortuna hoc nomine queri poſſitis? Denique, noli te obliviſci Ciceronem eſſe, & eum qui aliis conſueveris præcipere, & dare conſilium: nec imitare malos medicos, qui in alienis morbis profitentur ſe tenere medicinæ ſcientiam, ipſi ſe curare non poſſunt; ſed potius, quæ aliis tutò præcipere ſoles, ea tute tibi ſubjice, atque apud animum propone. Nullus dolor eſt, quem non longinquitas temporis minuat atque molliat. Hoc te expectare tempus, tibi turpe eſt, ac non ei rei ſapientiâ tuâ occurrere. Quòd ſi quis etiam inferis ſenſus eſt, qui illius amor in te fuit, pietáſque in omnes ſuos, hoc certe illa te facere non vult. Da hoc illi mortuæ; da cæteris amicis ac familiaribus, qui tuo dolore mœrent; da patriæ, ut, ſi qua in re opus ſit operâ & conſilio tuo, uti poſſit. Denique, quoniam in eam fortunam devenimus, ut etiam huic rei nobis ſerviendum ſit; noli committere, ut quiſquam te putet non tam filiam quàm Reipub. tempora & aliorum victoriam lugere. Puta me ad te de hac re ſcribere pudet, nè videar prudentiæ tuæ diffidere. Quare, ſi hoc unum propoſuero, finem faciam ſcribendi. Vidimus aliquoties ſecundam pulcherrimè te ferre fortunam magnámque ex ea re te laudem, adipiſci: fac aliquando intelligámus, adverſam quoque te æquè ferre poſſe; neque id majus

jus quàm debeat tibi onus videri, nè ex omnibus virtutibus hæc una tibi videatur deeſſe. Quod ad me attinet, cùm te tranquilliore animo eſſe cognovero, de iis rebus quæ hic geruntur, quemadmodùmque ſe provincia habeat, certiorem faciam.

M. T. Cicero S. D. Serv. Sulp. Fam. Epiſt. 4, 5.

EGo vero (Servi) vellem, ut ſcribis, in meo graviſſimo caſu affuiſſes. Quantum enim præſens me adjuvare potueris, & conſolando, & propè æquè dolendo, facilè ex eo intelligo, quod literis tuis lectis aliquantulùm acquievi. Nam & ea ſcripſiſti quæ levare luctum poſſent, & in me conſolando non mediocrem ipſe animi dolorem adhibuiſti. Servius tamen tuus omnibus officiis, quæ illi tempori tribui potuerunt, declaravit, & quanti ipſe me faceret, & quam ſuum talem erga me animum tibi gratum putaret fore: cujus officia jucundiora ſcilicet ſæpe mihi fuerint, nunquam tamen gratiora. Me autem non oratio tua ſolùm, & ſocietas penè ægritudinis, ſed etiam authoritas conſolatur. Turpe enim eſſe exiſtimo me non ità ferre caſum meum, ut tu tali ſapientiâ præditus ferendum putas. Sed opprimor interdum, & vix reſiſto dolori, quòd ea me ſolatia deficiunt quæ cæteris, quorum mihi exempla propono, ſimili in fortuna non defuerunt. Nam & Q. Maximus, qui filium conſularem, clarum virum, & magnis rebus geſtis amiſit, & L. Paulus, qui duos ſeptem diebus, & veſter Gallus, & M. Catò, qui ſummo ingenio, ſummâ virtute filium perdidit, iis temporibus fuerunt, ut eos tum ipſorum dignitas conſolaretur ea quam ex Repub. conſequebantur: mihi autem, amiſſis ornamentis iis quæ ipſe commemoras, quæque

eram maximis laboribus adeptus, unum manebat illud solatium, quod ereptum est. Non amicorum negotiis non Reipub. procuratione impediebantur cogitationes meæ: nihil in foro agere licebat: aspicere curiam non poteram: existimabam, id quod erat, omnes me & industriæ meæ fructus & fortunæ perdidisse. Sed cùm cogitarem, hæc mihi tecum & cum quibusdam esse communia, & cùm frangerem jam ipse me, cogerémque illa ferre toleranter, habebam quò confugerem, ubi conquiescerem, cujus in sermone & suavitate omnes curas doloréque deponerem. Nunc autem hoc tam gravi vulnere, etiam illa, quæ consenuisse videbantur, recrudescunt. Non enim ut tum me à Republica mœstum domus excipiebat, quæ levaret; sic nunc domo mœrens ad Rempublicam confugere possum, ut in ejus bonis acquiescam. Itaque & domo absum, & foro; quòd nec eum dolorem quem è Republica capio domus jam consolari potest, nec domesticum Respub. Quò magis te exspecto, téque videre quamprimum cupio. Major mihi levatio afferri nulla potest, quàm conjunctio consuetudinis sermonúmque nostrorum; quanquam sperabam tuum adventum (sic enim audiebam) appropinquare. Ego autem cùm multis de causis te exopto quamprimúm videre, tum etiam ut antè commentemur inter nos quâ ratione nobis traducendum sit hoc tempus, quod est totum ad unius voluntatem accommodandum, & prudentis & liberalis, & (ut perspexisse mihi videor) nec à me alieni, & tibi amicissimi. Quod cùm ità sit, magnæ tamen est deliberationis, quæ ratio sit ineunda nobis, non agendi aliquid, sed illius concessu & beneficio quiescendi. *Vale.*

M T C.

M. T. C. S. D. L. Luceio Q Fil. Fam. lib. 5. Epiſt. 12.

COram me tecum eadem hæc agere ſæpe conantem deterruit pudor quidem penè ſubruſticus, quæ nunc expromam abſens audaciùs. Epiſtola enim non erubeſcit. Ardeo cupiditate incredibili, neque (ut ego arbitror) reprehendendâ, nomen ut noſtrum ſcriptis illuſtretur & celebretur tuis; quod etſi mihi ſæpe oſtendis te eſſe facturum, tamen ignoſcas velim huic feſtinationi meæ. Genus enim ſcriptorum tuorum etſi erat ſemper à me vehementer expectatum, tamen vicit opinionem meam, méque ità vel cepit, vel incendit, ut cuperem quàm celerrimè res noſtras monumentis commendari tuis. Non enim me ſolum commemoratio poſteritatis ad ſpem quandam immortalitatis rapit, ſed etiam illa cupiditas ut vel authoritate teſtimonii tui vel indicio benevolentiæ vel ſuavitate ingenii, vivi perfruamur. Neque tamen hæc cùm ſcribebam, eram neſcius quantis honoribus præmerêre ſuſceptarum rerum & jam inſtitutarum: ſed quia videbam Italici belli & civilis hiſtoriam jam penè à te eſſe perfectam, (dixeras autem mihi, te reliquas res ordiri,) deeſſe mihi nolui quin te admonerem, ut cogitares, conjuncténe malles cum cæteris rebus noſtra contexere; an, ut multi Græci fecerunt, Calliſthenes Troicum bellum, Timæus Pyrrhi, Polybius Numantinum, (qui omnes à perpetuis ſuis hiſtoriis ea quæ dixi bella ſeparaverunt;) tu quoque ità civilem conjurationem ab hoſtilibus externiſque bellis ſejungeres. Equidem ad noſtram laudem non multum video intereſſe: ſed ad properationem meam quiddam

Interest, non te expectare dum ad locum venias at statim causam illam totam & tempus arripere. Et simul si uno in argumento, unâque in personâ, mens tua tota versabitur, cerno jam animo, quanto omnia uberiora atque ornatiora futura sint. Neque tamen ignoro quàm impudenter faciam, qui primùm tibi tantum oneris imponam, (potest enim mihi denegare occupatio tua,) deinde etiam ut ornes me postulem. Quid si illa tibi non tantopere videntur ornanda? Sed tamen, qui semel verecundiæ fines transierit, eum bene & gnaviter oportet esse impudentem. Itaque te planè etiam atque etiam rogo, ut & ornes ea vehementiùs etiam quàm fortasse sentis, & in eo leges historiæ negligas: gratiámque illam, de qua suavissime quodam in proëmio scripsisti, à qua te affici non magis potuisse demonstras, quam Herculem Xenophontium illum à voluptate; ea si me tibi vehementiùs commendabit, nè aspernere amorique nostro plusculum etiam quàm concedit veritas largiare. Quòd si te adducemus ut hoc suscipias; erit (ut mihi persuadeo) materies digna facultate & copiâ tuâ. A principio enim conjurationis usque ad redditum nostrum, videtur mihi modicum quoddam corpus confici posse. In quo & illâ poteris uti civilium commutationum scientiâ, vel in explicandis causis rerum novarum, vel in remediis incommodorum: cùm & reprehendes ea quæ vituperanda duces; & quæ placebunt, exponendis rationibus comprobabis: & si liberius, ut consuevisti, agendum putabis, multorum in nos perfidiam, insidias, proditionem notabis. Multam etiam casus nostri tibi varietatem in scribendo suppeditabunt; plenam cujusdam voluptatis, quæ vehementer animos

mos hominum in legendo ſcripto retinere poſſit. Nihil eſt enim aptius ad delectationem Lectoris, quàm temporum varietates, fortunæque viciſſitudines: quæ etſi nobis optabiles in experiendo non fuerunt, in legendo tamen erunt jucundæ. Habet enim præteriti doloris ſecura recordatio delectationem; cæteris verò, nullâ perfunctis propriâ moleſtiâ, caſus alienos ſine ullo dolore intuentibus, etiam ipſa miſericordia eſt jucunda. Quem enim noſtrûm ille moriens apud Mantineam Epaminondas, non cum quadam miſeratione delectat? qui tum denique ſibi avelli jubet ſpiculum poſteaquam ei percontanti dictum eſt, Clypeum eſſe ſalvum: ut etiam in vulneris dolore æquo animo cum laude moreretur. Cujus ſtudium in legendo non erectum Themiſtoclis fugâ, reditúque retinetur? Etenim ordo ipſe annalium mediocriter nos retinet, quaſi enumeratione faſtorum. At viri ſæpe excellentes ancipites variique caſus habent admirationem, expectationem, lætitiam, moleſtiam, ſpem, timorem: ſi verò exitu notabili concludantur, expletur animus jucundiſſimæ lectionis voluptate. Quid mihi acciderit optatius, ſi in hac ſententia fueris, ut à continentibus tuis ſcriptis, in quibus perpetuam rerum geſtarum hiſtoriam complecteris, ſecernas hanc quaſi fabulam rerum eventorúmque noſtrorum? Habet enim varios actus, multáſque actiones & conſiliorum & temporum. Ac non vereor nè aſſentatiunculâ quadam aucupari tuam gratiam videar, cùm hoc demonſtrem, me à te potiſſimùm ornari celebrarique velle. Neque enim tu is es qui, quis ſis, neſcias; & qui non eos magis qui te non admirentur, invidos, quàm eos qui laudent aſſentatores, arbitrêre. Neque autem ego ſum ità demens, ut me ſempiternæ gloriæ

per

per eum commendari velim, qui non ipſe quoque in me commendando propriam ingenii gloriam conſequatur. Neque enim Alexander ille, gratiæ causâ, ab Apelle potiſſimùm pingi, & à Lyſippo fingi volebat; ſed quòd illorum artem cùm ipſis, tum etiam ſibi, gloriæ fore putabat. Atque illi artifices, corporis ſimulacra ignotis nota faciebant; quæ vel ſi nulla ſint, nihilo ſunt tamen obſcuriores clari viri. Nec minùs enim eſt Spartiates Ageſilaus ille perhibendus, qui neque pictam, neque fictam imaginem ſuam paſſus eſt eſſe, quàm qui in eo genere laborârunt: unus enim Xenophontis libellus in eo rege laudando facilè omnes imagines hominum ſtatuáſque ſuperavit. Atque hoc præſtantius mihi fuerit, & ad lætitiam animi, & ad memoriæ dignitatem, ſi in tua ſcripta pervenero, quàm ſi in cæterorum. Quòd non ingenium mihi ſolùm ſuppeditatum fuerit tuum, ſicut Timoleonti à Timæo, aut ab Herodoto Themiſtocli; ſed etiam autoritas clariſſimi & ſpectatiſſimi viri, & in Reipub. maximis graviſſimiſque cauſis cogniti atque imprimis probati: ut mihi non ſolùm præconium, quod, cùm in Sigæum veniſſet, Alexander ab Homero Achilli tributum eſſe dixit; ſed etiam grave teſtimonium impertitum clari hominis magníque videatur. Placet enim Hector ille mihi Nevianus, qui non tantùm laudari ſe lætatur, ſed addit etiam, à laudato viro. Quod ſi à te non impetró, hoc eſt ſi qua te res impedierit, (neque enim fas eſſe arbitror, quicquam me rogantem abs te non impetrare,) cogar fortaſſe facere quod nonnulla ſæpe reprehendunt: ſcribam ipſe de me, multorum tamen, exemplo & clarorum virorum. Sed quod te non fugit, hæc ſunt in hoc genere vitia: & verecundiùs ipſi de ſe ſcribant neceſſe eſt, ſi quid eſt laudandum; & prætereant, ſi quid forte reprehendendum eſt. Accedit etiam, ut minor ſit fides, minor

au-

authoritas: multi denique reprehendant, & dicant, verecundiores esse præcones ludorum gymnicorum; qui cùm cæteris coronas imposuerint victoribus, eorúmque nomina magnâ voce pronunciaverint, cum ipsi ante ludorum missionem coronâ donentur, alium præconem adhibeant, nè suâ voce ipsi se victores esse prædicent. Hæc nos vitare cupimus; & si recipis causam nostram, vitabimus: idque ut facias, rogamus. Ac nè fortè mirere, cur cùm mihi sæpe ostenderis te accuratissimè nostrorum temporum consilia atque eventus literis mandaturum, à te id nunc tantopere & tam multis verbis petamus; illa nos cupiditas incendit, de qua initio scripsi, festinationis, quòd alacres animo sumus, ut & cæteri viventibus nobis, ex libris tuis nos cognoscant, & nosmet ipsi vivi gloriolâ nostrâ perfruamur. His de rebus quid acturus sis, si tibi non est molestum, rescribas mihi velim. Si enim suscipis causam, conficiam commentarios rerum omnium; sin autem differs me in tempus aliud, coràm tecum loquar. Tu interea non cessabis; & ea quæ habes instituta perpolies, nosque diliges. *Vale.*

M.T.C.T.P. Attico S. ad Attic. 8. 3.

MAximis & miserrimis rebus perturbatus, cùm coràm tecum mihi potestas deliberandi non esset, uti tamen tuo consilio volui. Deliberatio autem omnis hæc est, si Pompeius Italiâ cedat, (quod eum facturum esse suspicor,) quid mihi agendum putes: & quò faciliùs consilium dare possis, quid in utramque partem mihi in mentem veniat, explicabo brevi. Cùm merita Pompeii summa erga salutem meam, familiaritásque quæ mihi cum eo est, tum ipsa Reipub. causa me adducit, ut mihi vel consilium meum cum illius consilio, vel fortuna conjungenda esse videatur. Accedit illud

illud, ſi maneo, & illum comitatum optimorum & clariſſimorum civium deſero, cadendum eſt in unius poteſtatem ; qui etſi multis rebus ſignificat ſe nobis eſſe amicum, &, ut eſſet, à me eſt, (tute ſcis) propter ſuſpicionem hujus impendentis tempeſtatis, multò antè proviſum : tamen utrumque conſiderandum eſt, & quanta ei fides ſit habenda ; &, ſi maximè exploratum ſit, eum nobis amicum fore, ſítne viri fortis & boni civis, eſſe in ea urbe, in qua, cum ſummis honoribus imperiiſque uſus ſit, res maximas geſſerit, ſacerdotio ſit ampliſſimo præditus, non futurus ſit ſui juris, ſubeundúmque periculum ſit cum aliquo fortè dedecore, ſi quando Pompeius Rempub. recuperaverit. In hâc parte hæc ſunt : vide nunc quæ ſint in altera. Nihil actum eſt à Pompeio noſtro ſapienter, nihil fortiter, addo etiam nihil niſi contra conſilium authoritatémque meam. Omitto illa vetera ; quòd iſtum in Rempub. ille aluit, auxit, armavit ; ille legibus per vim, & contra auſpicia, ferendis autor ; ille Galliæ ulterioris adjunctor ; ille gener ; ille in adoptando P. Clodio augur ; ille reſtituendi mei, quàm retinendi ſtudioſior ; ille Provinciæ propagator ; ille abſentis in omnibus adjutor. Idem etiam tertio conſulatu, poſtquam eſſe defenſor Reipub. cœpit, contendit, ut decem Tr. Pl. ferrent, ut abſentis ratio haberetur : quod idem ipſe lanxit lege quadam ſuâ Marcóque Marcello Conſuli finienti provincias Gallicas Calend. Martii reſtitit. Sed ut hæc omittam ; quid fœdius, quid perturbatius hoc ab urbe diſceſſu, ſive potiùs turpiſſimâ fugâ ? quæ conditio non accipienda fuit potiùs, quam relinquenda patria ? Malæ conditiones erant, fateor : ſed numquid hoc pejus ? At recuperabit Rempublicam. Quando ? aut quid ad eam ſpem eſt parati ? Non

ager

ager Picenus amissus? Non patefactum iter ad urbem? non pecunia omnis, & publica & privata, adversario tradita? Denique, nulla causa, nullæ vires, nulla sedes quo concurrant qui Rempub. defensam velint. Apulia delecta est, inanissima pars Italiæ, & ab impetu hujus belli remotissima; fuga & maritima opportunitas visa quæri desperatione. Invitè cepi Capuam: non quod munus illud defugerim, sed in eâ causâ, in quâ nullus esset ordinum, nullus apertus privatorum dolor; bonorum autem est aliquis, sed hebes, ut solet, & ut ipse sensissem; multitudo & infimus quisque propensus in alteram partem; multi mutationes rerum cupidi. Dixi ipsi, me nihil susceperurum sine præsidio, & sine pecuniis. Itaque habui nihil omnino negotii, quod ab initio vidi, nihil quæri præter fugam. Eum si nunc sequar, quonam? cum illo? non: ad quem cùm essem profecturus, cognovi in his locis esse Cæsarem, ut tutò Luceriam advenire non possem. Infero mari nobis, incerto cursu, hyeme maximâ, navigandum est. Agè jam, cum fratre, an sine? cum filio? an quo modo? In utraque enim re summa difficultas erit, summus animi dolor. Qui autem impetus illius erit in nos absentes, fortunásque nostras? Acrior quàm in cæterorum, quod putabit forsasse in nobis violandis aliquid se habere popularе. Agè jam has compedes, fasces (inquam) hos laureatos efferre ex Italiâ, quam molestum est? Qui autem locus erit nobis tutus, ut jam placatis utamur fluctibus antequam ad illum venerimus? Quà autem, aut quò nihil scimus. At si restitero, & fuerit nobis in hâc parte locus; idem fecero quod id Cinnæ dominatione Philippus, quod L Flaccus, quod Quintus Marius, quoquo modo ea res huic quidem cecidit; qui tamen

tamen ità dicere ſolebat, ſe id fore videre quod factum eſt; ſed hoc malle, quàm armatum ad patriæ mœnia accedere. Aliter Thraſybulus, & fortaſſe meliùs. Sed eſt certa quædam illa Mutii ratio atque ſententia; eſt illa etiam Philippi; & cùm ſit neceſſe, ſervire tempori, & non amittere tempus, cùm ſit datum. Sed in hoc ipſo habent tamen iidem faſces moleſtiam. Sit enim nobis amicus, quod incertum eſt; ſed ſit, deferet triumphum: Non acciperéne periculoſum ſit, an accipere non invidioſum ad bonos? O rem (inquis) difficilem, & inexplicabilem! Atqui explicanda eſt. Qui enim fieri poteſt? At nè me exiſtimes ad monendum eſſe propenſiorem, quòd plura in ea parte verba fecerim: poteſt fieri, quod ſit in multis quæſtionibus, ut res verboſior hæc fuerit, illa verior. Quamobrem, ut maxima de te æquo animo deliberanti, ità mihi des conſilium velim. Navis & in Cajeta eſt parata nobis, & Brunduſii. Sed ecce nuncii, ſcribente me hæc ipſa nocte in Caleno; ecce literæ, Cæſarem ad Corfinium; Domitium Corfinii cum firmo exercitu, & pugnare cupiente. Non puto etiam hoc Cneum noſtrum commiſſurum, ut Domitium relinquas, etſi Brunduſium Scipione ui cum cohortibus duabus præmiſerat; legionem à Fauſto conſcriptam, in Siciliam ſibi placere à Conſule duci, ſcripſerat ad Conſules. Sed turpe Domitium erit deſerere, implorantem ejus auxilium. Eſt quædam ſpes, mihi quidem non magna, ſed in his locis firma, Afranium in Pyrenæo cum Trebonio pugnâſſe, pulſum Trebonium, etiam Fabum tuum tranſiſſe, cum cohortibus; ſumma autem, Afranium cum magnis copiis adventare. Id ſi eſt, in Italia fortaſſe manebitur. Ego autem, cùm eſſet incertum iter Cæſaris, quòd vel ad Capuam, vel ad Luceriam tutus putabatur, Leptam ad Pompeium miſi, & literas: ipſe,

nè

nè quo inciderem, reverti Formias. Hæc te ſcire volui, ſcripſíque ſedatiore animo, quàm proximè ſcripſeram, nullum meum judicium interponens, ſed exquirens tuum. *Vale.*

M. T. C. Dolabellæ Conſ. S. ad Attic. 14. 15.

ETſi contentus eram (mi Dolabella) tuâ gloriâ, ſatíſque ex ea magnam lætitiam voluptatémque capiebam; tamen non poſſum non fateri, cumulari me maximo gaudio, quòd vulgo hominum opinio ſocium me adſcribat tuis laudibus. Neminem conveni (conveni autem quotidie plurimos: ſunt enim permulti optimi viri, qui valetudinis cauſâ in hæc loca veniunt: præterea & municipes frequentes neceſſarii mei,) quin omnes, cùm te ſummis laudibus ad cœlum extulerint, mihi continuò maximas gratias agant. Negant enim ſe dubitare, quin tu, meis præceptis & conſiliis obtemperans, præſtantiſſimum te civem, & ſingularem Conſ. præbeas. Quibus ego, (quanquam ego veriſſimè poſſim reſpondere, te, quæ facias, tuo judicio & tuâ ſponte facere, nec cujuſquam egere conſilio, tamen) neque planè aſſentior, nè imminuam tuam laudem, ſi omnis à meis conſiliis profecta videatur; neque valde nego: ſum enim avidior, etiam quàm ſatis eſt, gloriæ. Et tamen non alienum eſt, à dignitate tuâ, quod ipſi Agamemnoni regum Regi fuit honeſtum, habere aliquem in conſiliis capiendis Neſtorem: mihi verò glorioſum, te juvenem Conſ. florere laudibus, quaſi alumnum diſciplinæ meæ L. quidem Cæſar, cùm ad eum ægrotum Neapolim veniſſem, quanquam erat oppreſſus totius corporis doloribus, tamen antequam me planè ſaluravit, O mi Cicero, inquit, gratulor tibi, cùm tantum vales apud Dolabellam, quantum ſi ego apud

ſororis

ſororis filium valerem, jam ſalvi eſſe poſſemus. Dolabellæ verò tuo & gratulor, & gratias ago; quem quidem, poſt te Conſulem, ſolum poſſem verè Conſulem dicere. Dein multa de facto; ac de re geſta: tum nihil magnificentius, nihil præclarius actum unquam, nihil Reipublicæ ſalutarius; atque hæc una vox omnium eſt. A te autem peto, ut me hanc quaſi falſam hæreditatem alienæ gloriæ ſinas cernere, méque aliqua ex parte in ſocietatem tuarum laudum venire patiare. Quanquam, mi Dollabella, (hæc enim ocatus ſum,) libentiùs omnes meas, ſi modo ſint aliquæ meæ, laudes ad te transfuderim, quàm aliquam partem exhauſerim ex tuis. Nam cùm te ſemper tantum dilixerim, quantum tu intelligere potuiſti; tum his tuis factis ſic incenſus ſum, ut nihil unquam in amore fuerit ardentius: nihil eſt enim (mihi crede) virtute formoſius, nihil pulchrius, nihil amabilius. Semper amavi (ut ſcis) M. Brutum, propter ejus ſummum ingenium, ſuaviſſimos mores, ſingularem probitatem atque conſtantiam: Tamen Idibus Martiis tantum acceſſit ad amorem, ut mirarer locum fuiſſe augendi in eo, quod mihi jampridem cumulatum etiam videbatur. Quis erat qui putaret, ad eum amorem quem erga te habebam, poſſe aliquid accedere? Tantum acceſſit, ut mihi nunc denique amare videar, antea dilexiſſe. Quare, quid eſt quòd ego te horter ut dignitati & gloriæ ſervias? Proponam tibi claros viros, quod facere ſolent qui hortantur? Neminem habeo clariorem quàm teipſum: te imitere oportet, tecum ipſe certes: nec licet quidem tibi jam, tantis rebus geſtis, non tui ſimilem eſſe. Quod cùm ità ſit, hortatio non eſt neceſſaria, gratulatione magìs utendum eſt. Contigit enim tibi, quod haud ſcio an nemini, aut ſumma ſeveritas animadverſionis non modò non invidioſa,

dioſa, ſed etiam popularis eſſet, & cùm bonis omnibus, tùm infimo cuique gratiſſima. Hoc ſi tibi fortunâ quadam contigiſſet, gratularer felicitati tuæ: ſed contigit magnitudine tum animi, tum etiam ingenii, atque conſilii. Legi enim concionem tuam: nihil illâ ſapientius; ità pedetentim tum acceſſus à te ad cauſam facti, tum receſſus, ut res ipſa maturitatem tibi animadvertendi omnium conſenſu daret. Liberâſti igitur & urbem periculo, & civitatem metu. Neque ſolùm ad tempus maximam utilitatem attuliſti, ſed etiam ad exemplum. Quo facto intelligere debes, in te, poſitam eſſe Remp. tibíque non modò tuendos, ſed etiam ornandos illos viros, à quibus initium libertatis profectum eſt. Sed his de rebus coràm plura propediem, ut ſpero. Tu, quoniam Rempub. nóſque conſervas, fac ut diligentiſſimè teipſum, mi Dolabella, cuſtodias. *Vale.*

M.T.C. Bruto S. ad Brutum Epist. 3.

NOstræ res meliori loco videbantur: scripta enim ad te, certò scio, quæ gesta sunt. Quales tibi sæpe scripsi, Consules tales exstiterunt. Cæsaris verò pueri mirifica indoles virtutis. Utinam tam facilè eum florentem & honoribus & gratiâ regere ac tenere possimus, quàm facilè adhuc tenuimus. Est omnino illud difficilius; sed tamen non diffidimus. Persuasum est enim adolescenti, & maximè per me, ejus operâ nos esse salvos. Et certè, nisi is Antonium ab urbe avertisset, periissent, omnia. Triduo verò aut quatriduo ante hanc rem pulcherrimam, timore quodam perculsa civitas tota ad se cum conjugibus & liberis effundebat: eadem recreata ad 12. Calen. Maias te huc venire, quàm se ad te ire, malebat. Quo quidem die magnorum laborum meorum multarúmque vigiliarum fructum cepi maximum, si modò est aliquis fructus ex solidâ verâque gloriâ. Nam tantæ multitudinis, quantam capit urbs nostra, concursus est ad me factus; ab ea tum usque in Capitolium deductus, maximo clamore atque plausu in rostris collocatus sum. Nihil est in me inane, neque enim esse debet. Sed tamen omnium ordinum consensus, gratiarum actio, congratulatióque me commovet; propterea quòd, popularem me esse in populi salute, præclarum est. Sed hæc te malo ab aliis audire. Me velim de tuis rebus consiliísque facias diligentissimè certiorem: Illúdque consideres, nè tua liberálitas dissolutior videatur. Sic sentit Senatus, sic populus Romanus, nullos unquam hostes digniores omni supplicio fuisse, quàm eos cives qui hoc bello contra patriam arma ceperunt: quos quidem ego omnibus sententiis ulciscor & persequor, omnibus bonis approbantibus.

Tu

Tu quid de hâc re ſentis, tui judicii eſt; ego ſic ſentio, trium fratrum unam & eandem eſſe cauſam. Conſules duos, bonos quidem, ſed duntaxat bonos, amiſimus. Hirtius quidem in ipſa victoria occidit, cùm paucis diebus magno prælio ante viciſſet. Nam Panſa fugerat vulneribus acceptis, quæ ferre non potuit. Reliquias hoſtium Brutus perſequitur, & Cæſar. Hoſtes autem omnes judicati, qui M. Antonii ſectam ſecuti ſunt. Itaque id Senatûſconſultum plerique interpretantur etiam ad tuos, ſive captivos, ſive dedititios pertinere. Equidem nihil diſſerui durius, cùm nominatim de C. Antonio decernerem, quòd ità ſtatueram, à te cognoſcere cauſam ejus Senatum oportere. 10. Calend. Maias.

M. Brutus M.T.C S.D. ad Br. Epist. 4.

QUantâ sim lætitiâ affectus, cognitis rebus Bruti nostri & Consulum, facilius est tibi existimare quàm mihi scribere. Cùm alia laudo, & gaudeo accidisse; tum quòd Bruti eruptio non solùm ipsi salutaris fuit, sed etiam maximo ad victoriam adjumento. Quòd scribis, trium Antoniorum unam atque eandem causam esse; quid ego sentiam, mei judicii esse: statuo nihil, nisi hoc, Senatûs aut populi Romani judicium esse de iis civibus qui pugnantes non interierint. At hoc ipsum, inquies, iniquè facis, qui hostilis animi in Rempub. homines cives appelles: imò justissimè, quod enim nondum Senatus censuit, nec populus Romanus jussit, id arroganter non præjudico, neque revoco ad arbitrium meum. Illud quidem non muto, quòd ei quem me occidere res non coegit, neque crudeliter quidquam eripui, neque dissolutè quidquam remisi, habuique in mea potestate, quoad bellum fuit. Multò quidem honestius judico, magisque quod concedere possit Respub. miserorum fortunam non insectari, quàm infinita tribuere potentibus, quæ cupiditatem & arrogantiam incendere possint. Qua in re (Cicero, vir optime, ac fortissime, mihique meritò, & meo nomine, & Reipub. charissimè,) nimis credere videris spei tuæ; statimque, ut quisque aliquid rectè fecerit, omnia dare ac permittere: quasi non liceat traduci ad mala consilia corruptum largitionibus animum. Quæ tua est humanitas, æquo animo te moneri patieris, præsertim de communi salute: facies tamen quod tibi visum fuerit: etiam ego, cùm me docueris. Nunc, (Cicero,) nunc agendum est, nè frustrà oppressum esse Antonium gavisi sumus, neu semper primi cujusque mali causa excidendi, causa sit cur aliud re-

renascatur illo pejus. Nihil jam neque opinantibus aut patientibus nobis adversi evenire potest, in quo non cùm omnium culpa, tum præcipuè tua futura sit; cujus tantam authoritatem Senatus ac populus Romanus non solùm esse patitur, sed etiam cupit, quanta maxima in liberâ civitate unius esse potest: quàm tu non solùm bene sentiendo, sed etiam prudenter tueri debes. Prudentia porrò, quæ tibi supereſt, nulla abs te desideratur nisi modus in tribuendis honoribus. Alia omnia sic abunde adsunt, ut cum quolibet antiquorum comparari possint tuæ virtutes. Unum hoc, grato animo liberalique profectum, cautiorem ac moderatiorem liberalitatem desiderat. Nihil enim Senatus cuiquam dare debet quod malè cogitantibus exemplo aut præsidio sit. Itaque timeo de consulatu, nè Cæsar tuus altiùs se ascendisse putet decretis tuis, quàm indè, si Consul factus sit, descensurum. Quòd si Antonius ab alio relictum regni instrumentum occasionem regnandi habuit; quonam animo fore putas, si quis autore, non tyranno interfecto, sed ipso Senatu, putat se imperio quælibet concupiscere posse? Quare tum & facilitatem & providentiam laudabo tuam, cùm exploratum habere cœpero, Cæsarem honoribus, quos acceperit, extraordinariis fore contentum. Alienæ igitur, inquies, culpæ reum me facies? prorsus alienæ, si provideri potuit nè existeret: quàm utinam inspectare possis timorem de illo meum? His literis scriptis, te Consulem factum audivimus. Tum verò incipiam proponere mihi Remp. justam, & jam suis nitentem viribus, si isthuc videro. Filius valet, & in Macedoniam cum equitatu præmissus est. Idib. Maiis, ex castris,

M.T.C. Tyroni S. P. D. Fam. 16. 9.

NOs à te, ut scis, discessimus ad quartum Nonas Novemb. Leucadem venimus ad octavum Id. Novemb. Ad septimum, Actium: ubi, propter tempestatem, ad sextum Idus morati sumus. Indè, ad quintum Idus, Corcyram bellissimè navigavimus. Corcyræ fuimus usque ad decimum sextum Calend. Decemb. tempestatibus retenti. Ad 15 Calend. Decemb. à portu Corcyræorum ad Cassiopen, stadia 120 processimus. Ibi retenti ventis fuimus usque ad nonum Calend. Interea, qui cupide profecti sunt, multi naufragia fecerunt. Nos eo die cœnati solvimus. Indè Austro lentissimo, cœlo sereno, nocte illâ & die postero, in Italiam ad Hydruntem ludibundi pervenimus: eodemque vento postridie (id erat ad septimum Calend. Decemb.) horâ quartâ Brundusium venimus: eodemque tempore simul nobiscum in oppidum introiit Terentia, quæ te facit plurimi. Ad quintum Calend. Decemb. servus Cnei Plancii Brundusii tandem aliquando mihi à te expectatissimas literas reddidit, datas Idibus Novemb. Quæ me molestiâ valde levârunt, utinam omnino liberâssent. Sed tamen Asclapo medicus planè confirmat, propediem te valentem fore. Nunc quidem ego te hortor, ut omnem diligentiam adhibeas ad convalescendum. Tuam prudentiam, temperantiam, amorem erga me novi: scio te omnia facturum, ut nobiscum quamprimum sis: sed tamen ità velim, ut nè quid properes. Symphoniam Lysonis velim vitâsses, nè in quartam hebdomadam incideres. Sed quando pudori tuo maluisti obsequi quàm valetudini, reliqua cura. Curio misi, ut medico honos haberetur, & tibi daret quod opus esset: me, quæ jussisset, curaturum, Equum

&

& multum Brundusii tibi reliqui. Romæ vereor nè ad Calend. Januar. magni tumultus sint. Nos agemus omnia modice. Reliquum est, ut te hoc rogem, & à te petam, nè temere naviges. Solent nautæ festinare quæstûs sui causâ. Cautus sis, mi Tyro. Mare magnum & difficile tibi restat. Si poteris, cum Mescinio, (cautè is solet navigare;) si minùs, cum honesto aliquo homine, cujus authoritate navicularius moveatur. In hoc omnem diligentiam si adhibueris, téque nobis incolumem præstiteris, omnia à te habebo. Etiam atque etiam, noster Tyro, vale. De medico Curio, Lysoni de re scripsi diligentissimé. *Vale* & salve.

Libri Tertii Finis.

LIBER QUARTUS.

M.T.C. Servio Sulpitio S.P.D. Fam. lib. 13. Epist. 17.

MArcus Curius, qui Patris negotiatur, multis & magnis de causis à me diligitur. Nam & amicitia pervetus mihi cum eo est, ut primùm in forum veni, instituta; & Patris cùm aliquoties antea, tum proxime hoc miserrimo bello, domus ejus tota mihi patuit; quâ, si opus fuisset, tam essem usus quàm meâ. Maximum autem mihi vinculum cum eo est, quasi sanctioris cujusdam necessitudinis, quod est Attici nostri familiarissimus, eúmque unum præter cæteros observat ac diligit. Quem si tu jam fortè cognovisti, puto me hoc, quod facio, facere seriùs. Eâ enim est humanitate & observantiâ, ut eum tibi jam ipsum per se commendatum putem. Quod tamen si ità est, magnopere à te quæso, ut ad eam voluntatem, si quam in illum ante has meas literas contulisti, quàm maximus postea commendationis nostrâ cumulus accedat. Sin autem propter verecundiam suam minùs se tibi obtulit, aut eum nondum satis habes cognitum, aut quæ causa est cur majoris commendationis indigeat, sic tibi eum commendo, ut neque majore studio quenquam, neque justioribus de causis, commendare possim. Faciámque id quod debent facere ii qui religiosè & sine ambitione commendant. Spondeo enim tibi, vel potius

spondeo,

spondeo, in méque recipio, eos esse M. Curii mores, eámque tum probitatem, tum etiam humanitatem, ut eum & amicitiâ tuâ, & tam accuratâ commendatione, si tibi sit cognitus, dignum sis existimaturus. Mihi certè gratissimum feceris, si intellexero has literas tantum, quantum scribens confidebam, apud te pondus habuisse. *Vale.*

M.T.C.

M.T. Cicero Q. Thermo Prop. S.P.D. Fam. 13. Epist. 57.

QUò magis quotidie ex literis nunciisque bellum magnum esse in Syria cognosco, eò vehementiùs à te pro nostra necessitudine contendo, ut mihi M. Anneium legatum primo quoque tempore remittas. Nam ejus operâ, consilio, scientiâ rei militaris, vel maximè intelligo me & Remp adjuvari posse. Quòd nisi tanta res ejus ageretur, nec ipse adduci potuisset ut à me discederet; neque ego, ut eum à me dimitterem. Ego in Ciliciam proficisci cogito circiter Calend. Maii. Ante eam diem Anneius ad me redeat oportet. Illud quod tecum & coràm & per literas diligentissimè egi, id te nunc etiam atque etiam rogo, curæ tibi sit, ut suum negotium quod habet cum populo Sardiano, pro causæ veritate, & pro sua dignitate, conficiat. Intellexi ex tua oratione, cùm tecum Ephesi locutus sum, te ipsius M. Anneii causâ omnia velle. Sed tamen sic velim existimes, te mihi nihil gratius facere posse, quàm si intellexero per te illum ipsum negotium ex sententia confeciſſe. Idque quamprimùm ut efficias, te etiam atque etiam rogo, *Vale.*

M.T.C.

M.T.C.P. Silio Propr. S.P.D. Fam. 13.63.

NOn putavi fieri posse ut mihi verba deessent ; sed tamen in C. Lænio commendando desunt. Itaque rem tibi exponam paucis verbis ; sed tamen ut planè perspicere possis voluntatem meam. Incredibile est, quanti faciamus & ego & frater meus, qui mihi charissimus est, C. Lænium. Id fit cum plurimis ejus officiis, tum summâ ejus probitate & singulari modestiâ. Eum ego à me invitissimus dimisi, cùm propter familiaritatem & consuetudinis suavitatem, tum quòd concilio ejus fideli ac etiam bono libenter utebar. Sed vereor nè jam mihi superesse verba putes, quæ dixeram defutura. Commendo tibi hominem, sicut intelligis me, de quo ea suprà scripserim, debere commendare. A teque vehementer etiam atque etiam peto, ut, quod habet in tua Provincia negotii, expedias ; quod tibi videbitur rectum esse, ipsi dicas. Hominem facillimum liberalissimúmque cognosces. Itaque te rogo ut eum solutum, liberum, confectis ejus negotiis per te, quamprimùm ad me remittas. Id mihi fratrique meo gratissimum feceris. *Vale.*

M.T.C.

M. T. C. Terentia Tullia, Q. Frater & Q. Filius Tyroni S. P. D. Fam. lib. 16. Epist. 11.

ETsi opportunitatem operæ tuæ omnibus locis desidero, tamen non tam meâ, quàm tuâ causâ doleo, te non valere. Sed quando in quartanam conversa est vis morbi, (sic enim scribit Curius,) spero te diligentiâ adhibitâ, etiam firmiorem fore. Modò fac, id quod humanitatis tuæ est, nè quid aliud cures hoc tempore, nisi ut quàm commodissimè convalescas. Non ignoro quantum ex desiderio labores; sed erunt omnia facilia, si valebis. Festinare te nolo, nè nauseæ molestiam suscipias æger, & periculosè hyeme naviges. Ego ad urbem accessi prid. Non. Januar. Obviàm mihi sic est prodirum, ut nihil fieri potuerit honoratius. Sed incidi in ipsam flammam civilis discordiæ, vel potiùs belli: cui cum cuperem mederi, &, ut arbitror, possem, cupiditates certorum hominum (nam ex utraque parte sunt qui pugnare cupiunt) impedimento mihi fuerunt. Omnino & ipse Cæsar amicus noster, minaces ad Senatum & acerbas literas miserat; & erat adhuc impudens, qui exercitum & provinciam invito Senatu teneret; & Curio meus illum incitabat. Antonius quidem noster & Qu. Cassius, nullâ vi expulsi, ad Cæsarem cum Curione profecti erant. Posteaquam Senatûs Consulibus, Prætoribus, Tribunis plebis, & nobis (qui Proconsules sumus) negotium dederat, ut curaremus nè quid Respub. detrimenti caperet; nunquam majore in periculo civitas fuit, nunquam improbi cives habuerunt paratiorem ducem. Omnino ex hac quoque parte diligentissimè comparatur. Id fit authoritate & studio Pompeii nostri, qui Cæsarem serò cœpit timere. Nobis inter has turbas Senatus tamen frequens flagitavit triumphum: sed

Len-

Lentulus Conſul, quò magis ſuum beneficium faceret, ſimul atque expediſſet quæ eſſent neceſſaria de Repub. dixit ſe relaturum. Nos agimus nihil cupidè, eóque eſt noſtra pluris authoritas. Italiæ regiones deſcriptæ ſunt, quam quiſque partem tueretur, nos Capuam ſumpſimus. Hæc te ſcire volui. Tu etiam atque etiam cura ut valeas, literáſque ad me mittas quotieſcunque habebis cui des. Etiam atque etiam vale. Dat. pridie Idem Januar.

M.T.C.

M.T.C. Cn. Pomp. Proc. S. ad Attic. lib. 8. Epist. 15.

CUm ad te literas misissem, quæ tibi Canusiii redditæ sunt, suspicionem nullam habebam, te Reipub. causâ mare transiturum: erámque in spe magna, fore, ut in Italia possemus, aut concordiam constituere, (quâ mihi nihil utilius videbatur,) aut Remp. summa cum dignitate defendere. Interim, nondum meis literis ad te perlatis, ex iis mandatis quæ Dialio ad Consules dederas, certior tui consilii factus, non expectavi dum mihi à te literæ redderentur; confestimque cum Qu. fratre & cum liberis nostris iter ad te in Apuliam facere cœpi. Cùm Theanum Sidicinum veniissem, C. Messius familiaris tuus mihi dixit, aliíque complures, Cæsarem iter habere Capuam, & eo ipso die mansurum esse Æserniæ. Sanè sum commotus, quòd, si ità esset, non modò iter meum intercluſum, sed meipsum planè exceptum putabam. Itaque tum Cales processi, ut ibi potissimùm consisterem, dum certum nobis ab Æsernia de eo quod audieram referretur. At mihi, cùm Calibus essem, affertur literarum tuarum exemplum, quas tu ad Lentulum Consulem misisses. Hæ scriptæ sic erant; literas tibi à L. Domitio ad 13. Cal. Mart. allatas esse, earúmque exemplum subscripseras: magnique interesse Reip. scripseras, omnes copias primo quoque tempore in unum locum convenire, & ut, præsidii quod satis esset, Capuæ relinqueret. His ergò literis lectis, in eadem opinione fui quâ reliqui omnes, te cum omnibus copiis ad Corfinium esse venturum, quò mihi, cùm Cæsar ad oppidum castra haberet, tutum iter esse non arbitrabar. Cùm res in summa expectatione esset, utrumque simul audivimus, & quæ Corfinii acta essent, & te iter Brundusium facere cœpisse. Cùmque nec mihi nec fratri meo dubium

dubium esset, quin Brundusium contenderemus: à multis, qui è Samnio Apuliaque veniebant, admoni i sumus, ut caveremus nè exciperentur à Cæsare, quòd is in eadem loca quæ nos petebamus profectus, celeriùs etiam, quàm nos possemus, eò quò intenderat venturus esset. Quod cùm ità esset, nec mihi, nec fratri meo, nec cuiquam amicorum placuit committere, ut temeritas nostra non solùm nobis, sed etiam Reipub. noceret; cum præsertim non dubitaremus, quin, si etiam tutum nobis iter fuisset, te tamen jam consequi non possemus. Interim accepimus tuas literas, Canusio ad 10. Calend. Martii datas, quibus nos hortaris ut celeriùs Brundusium veniamus: quas cùm accepissemus ad 3. Calend. Mart. non dubitamus, quin tu jam Brundusium perveniss es, nobisque iter illud omnino intercluſum videbatur; neque minùs nos esse captos, quàm qui Corfinium venissent. Neque enim eos solos arbitrabamur capi qui in armatorum manus incidissent; sed eos nihilo minus, qui regionibus excluſi, intra præsidia atque intra arma aliena venissent. Quod cùm ità sit, maxime vellem primum tecum semper fuisse; quod quidem tibi ostenderam, cùm à me Capuam rejiciebam. Quod feci non vitandi oneris causâ, sed quod videbam teneri illam urbem sine exercitu non posse: accidere autem mihi nolebam, quod doleo viris fortissimis accidisse. Quoniam autem tecum ut essem non contigit, utinam tui consilii certior factus essem: nam suspicione assequi non potui, quòd omnia prius arbitratus sum fore, quàm ut hæc Reip. causa in Italia non posset, te duce, consistere. Neque verò nunc consilium tuum reprehendo, sed fortunam Reipub. lugeo: nec si ego quid tu sis secutus non perspicio, idcirco minùs existimo te nihil nisi summâ ratione fecisse. Mea quæ semper fuerit sententia, primum de pace vel iniqua conditione

ditione retinenda, deinde de urbe, (nam de Italia quidem nihil mihi unquam ostenderas) meminisse te arbitror. Sed mihi non sumo, ut meum consilium valere debuerit: secutus sum tuum. Neque id Reip. causâ, de qua desperavi, quæ & nunc afflicta est, nec excitari sine civili perniciosissimo bello potest: sed te quærebam; tecum esse cupiebam. Neque ejus rei facultatem, siqua erit, prætermittam. Ego me in hac omni causâ facile intelligebam pugnandi cupidis hominibus non satisfacere. Primùm enim præ me tuli, me nihil malle quàm pacem: non quin eadem timerem quæ illi; sed ea bello civili leviora ducebam. Indè susceptro bello, cùm pacis conditiones ad te afferri à téque ad eas honorificè & largè responderi viderim, duxi eâm rationem, quam tibi facile me probaturum, pro tuo in me beneficio, arbitrabar. Memineram me esse unum, qui pro meis maximis in Remp. meritis supplicia miserrima & crudelissima pertulissem; me esse unum, qui, si offendissem ejus animum, cui tum cùm jam in armis essemus, consulatus tamen alter & triumphus amplissimus deferebatur, subjicerer eisdem præliis, ut mea persona semper ad improborum civium impetus aliquid videretur habere populare. Atque hæc non ego prius sum suspicatus, quàm mihi palàm denunciata sunt: neque eam tam pertimui, si subeunda essent; quam declinanda putavi, si honestè vitare possem. Quoniam brevem illius temporis, dum in spe pax fuit, rationem nostram vides: reliqui facultatem res ademit. Iis autem quibus non satisfacio, facile respondeo: neque enim ego amicior C. Cæsari unquam fui, quam illi; neque illi amiciores Reipub. quam ego. Hoc inter me & illos interest, quòd, cùm & illi cives optimi sint, & ego ab ista laude non absim, ego conditionibus, (quod idem te intellexeram velle) illi armis disceptari maluerunt. Quæ quoniam ratio vicit,

vicit, perficiam profectò ut neque Reſpub. civis à me animum, neque tu amici deſideres.

Cn. Pomp. Marcello & L. Lentulo Conſ. S. D. ad Attic. 8, 17.

EGo, quòd exiſtimabam diſperſos nos, neque Reip. utiles, neque vobis præſidio eſſe poſſe, idcirco ad L. Domitium literas miſi: primùm, ut ipſe cum omni copia ad nos veniret: ſi de ſe dubitaret, ut cohortes 19, quæ ex Piceno ad me iter habebant, ad nos mitteret. Quod veritus ſum, factum eſt, ut Domitius implicaretur, neque ipſe ſatis firmus eſſet ad caſtra facienda, quod meas 19 & ſuas 12 cohortes tribus in oppidis diſtributas haberet, (nam partim Albæ, partim Sulmone collocavit;) neque, ſi vellet, expedire poſſet. Nunc ſcitote me eſſe in ſumma ſolicitudine: nam & tot & tales viros periculo obſidionis liberare cupio; neque ſubſidio ire poſſum, quod his duabus legionibus non puto eſſe committendum ut illuc ducantur. Ex quibus tamen non amplius 14 cohortes contrahere potui, quas Brunduſium miſi; neque Canuſium ſine præſidio, dum abeſſem, putavi eſſe dimittendum. Dialio mandâram, quòd majores copias ſperabam nos habituros, ut, ſi vobis videretur, alteruter veſtrûm ad me veniret; alter in Siciliam, cum ea copia quam Capuæ & circum Capuam comparâſtis, & cum iis militibus quos Fauſtus legit, proficiſceretur. Domitius cum 12 ſuis cohortibus eodem adjungeretur; reliquæ copiæ omnes Brunduſium cogerentur, & inde navibus Dyrrachium tranſportarentur. Nunc, cùm hoc tempore nihilo magis ego, quàm vos, ſubſidio Domitio ire poſſum, ſeu per montes explicare; non eſt nobis committendum, ut ad has 14 cohortes, quas dubio animo habeo,

hostis accedere, aut in itinere me consequi possit. Quamobrem placitum est mihi (etiam video censeri à C. Marcello, & cæteris nostri ordinis qui hic sunt,) ut Brundusium ducerem hanc copiam quam ego mecum habeo. Vos hortor, ut quodcunque militum contrahere poteritis, contrahatis, & eodem Brundusium veniatis quamprimùm. Arma quæ ad me missuri eratis, iis censeo armetis milites quos vobiscum habetis; quæ arma superabunt, ea si Brundusium jumentis deportaveritis, vehementer Reip. profueritis. De hac re vellem nostros certiores faceretis. Ego ad P. Lupum & C. Coponium Prætores misi, ut se nobis conjungerent, & militum quot haberent ad nos deducerent. *Valete.*

M.T.C. Mario S. D. Fam. lib. 7. Epist. 3.

PErsæpe mihi cogitanti de communibus miseriis, in quibus tot annos versamur, & (ut video) versabimur, solet in mentem venire illius temporis quo proximè fuimus unà: quinetiam ipsum diem memoriâ teneo. Nam ad tertium Id. Maias, Lentulo & Marcello Consulibus, cùm in Pompeianum vesperi venissem, tu mihi solicito animo præstò fuisti. Solicitum autem te habebat cogitatio tum officii tum etiam periculi mei. Si manerem in Italia, verebare nè officio deessem: si proficiscerer ad bellum, periculum te meum commovebat. Quo tempore vidisti profectò me quoque ità conturbatum, ut non explicarem quid esset optimum factu, pudori tamen malui famæque cedere, quàm salutis meæ rationem ducere. Cujus me mei facti pœnituit, non tam propter periculum meum, quàm propter vitia multa quæ ibi offendi quò veneram. Primùm, neque magnas copias, neque bellicosas; deinde, extra ducem paucosque præterea,

(de

(de Principibus loquor) reliqui primùm in ipso bello rapaces, deinde in oratione ità crudeles, ut ipsam victoriam horrerem: maximum autem æs alienum amplissimorum virorum. Quid quæris? Nihil boni, præter causam. Quæ cum vidissem, desperans victoriam, primùm cœpi suadere pacem, cujus fueram semper autor; deinde, cum ab ea sententia Pompeius valde abhorreret, suadere institui ut bellum duceret. Hoc interdum probabat, & in ea sententia videbatur fore; & fuisset fortasse, nisi quadam ex pugna cœpisset suis militibus confidere. Ex eo tempore vir ille summus nullus imperator fuit. Signa tyrone & collectitio exercitu cum legionibus robustissimis contulit: victus turpissimè, amissis etiam castris, solus fugit. Hunc ego belli mihi finem feci, nec putavi, cùm integri pares non fuissemus, fractos superiores fore. Discessi ab eo bello, in quo aut in acie cadendum fuit, aut in aliquas insidias incidendum, aut deveniendum in victoris manus, aut ad Jubam confugiendum, aut capiendus tanquam exilio locus, aut consciscenda mors voluntaria. Certe nihil fuit præterea, si te victori nolles aut non auderes committere. Ex omnibus autem iis quæ dixi incommodis, nihil tolerabilius exilio, præsertim innocenti, ubi nulla adjuncta est turpitudo: addo etiam, cùm eâ urbe careas, in qua nihil fit quod videre possis sine dolore. Ego cum meis, (si quicquam nunc cujusquam est,) etiam in meis esse malui. Quæ acciderunt, omnia dixi esse futura. Veni domum, non quòd optima vivendi conditio esset: sed tamen si esset aliqua forma Reipub. tanquam in patria ut essem; si nulla tanquam in exilio. Mortem mihi cur consciscerem, causa nulla visa est; cur optarem, multæ. Vetus est enim, Ubi non sis qui fueris, non esse cur velis vivere. sed tamen vacare culpâ

magnum est solatium: præsertim cùm habeam duas res quibus me sustentem; optimarum artium scientiam, & maximarum rerum gloriam; quarum altera mihi vivo nunquam eripietur, altera nè mortuo quidem. Hæc ad te scripsi verbosiùs, & tibi molestus tui, quòd te cùm mei tum Reipublicæ cognovi amantissimum. Notum tibi omne consilium meum esse volui, ut primùm scires, me nunquam voluisse plus quenquam posse quàm universam Remp. postea autem quàm alicujus culpâ tantum valeret unus, ut obsisti non posset, me voluisse pacem: amisso exercitu, & eo duce in quo spes fuerat uno, me voluisse etiam, reliquis omnibus postquam non potuerim, mihi ipsi finem fecisse belli: nunc autem, si hæc civitas est, civem esse me; si non, exulem esse in commodiore loco, quàm si me Rhodum aut Mitylenas contulissem. Hæc tecum coram malueram; sed quia longiùs fiebat, volui per literas easdem, ut haberes quid diceres, si quando in vituperatores meos incidisses. Sunt enim qui, cùm meus interitus nihil fuerit Reipub. profuturus, criminis loco putent esse quòd vivam. Quibus ego certò scio non videri satis multos periisse, qui si me audîssent, quamvis iniquâ pace, honestè tamen viverent: armis enim inferiores, non causâ fuissent. Habes Epistolam verbosiorem fortasse quàm velles; quod tibi ità videri putabo, nisi mihi longiorem remiseris. Ego, si quæ volo expediero, brevi tempore te (ut spero) videbo. *Vale.*

M.T.C. Marcello S.D. Fam. lib. 4. Epist. 7.

ETsi eo te adhuc consilio usum intelligo, ut id reprehendere non audeam, non quin ab eo ipse dissentiam, sed quòd eâ te sapientiâ esse judicem, ut meum consilium non anteponam tuo: tamen

&

& amicitiæ noſtræ vetuſtas, & tua ſumma erga me benevolentia, quæ mihi jam à pueritia tua cognita eſt, me hortata eſt, ut ea ſcriberem ad te quæ & ſaluti tuæ conducere arbitrarer, & non aliena eſſe ducerem à dignitate. Ego eum te eſſe, qui horum malorum initia multò antè videris, qui conſulatum magnificentiſſimè atque optimè geſſeris, præclarè memini: ſed idem etiam illa vidi, neque te conſilium civilis belli ità gerendi, neque copias Cn Pompeii, nec genus exercitûs probare, ſempérque ſummè diſſidere. Qua in ſententia me quoque fuiſſe memoriâ tenere te arbitror. Itaque neque tu multùm interfuiſti rebus gerendis; & ego id ſemper egi, nè intereſſem. Non enim iis rebus pugnabamus quibus valere poteramus, conſilio, authoritate, cauſâ, quæ erant in nobis ſuperiora: ſed lacertis & viribus, quibus pares non eramus. Victi ſumus, igitur; aut, ſi vinci dignitas non poteſt, fracti certè & abjecti. In quo tuum conſilium nemo poteſt non maximè laudare, quòd cum ſpe vincendi ſimul abjeciſti certandi etiam cupiditatem; oſtendiſtique, Sapientem & bonum civem initia belli civilis invitum ſuſcipere, extrema non libenter perſequi. Qui non idem conſilium quod tu ſecuti ſunt, eos video in duo genera eſſe diſtractos. Aut enim renovare bellum conati ſunt, hique ſe in Africam contulerunt; aut, quemadmodum nos, victori ſeſe crediderunt. Medium quoddam tuum conſilium fuit, qui hoc fortaſſe humilis animi ducetes, illud pertinacis. Fateor à pleriſque, vel dicam ab omnibus, ſapiens tuum conſilium; jam multis etiam, magni ac fortis animi, judicatum: ſed habet iſta ratio (ut mihi quidem videtur) quendam modum; præſertim cùm tibi nihil deeſſe arbitror ad tuas fortunas omnes obtinendas, præter voluntarem. Sic enim intellexi, nihil aliud eſſe quòd dubita-

tionem afferret ei penes quem est potestas, nisi quod vereretur nè tu illud beneficium omnino non putares. De quo quid sentiam, nihil attinet dicere, cùm appareat ipse quid fecerim. Sed tamen si jam ita constituisses, ut abesse perpetuo malles, quam ea quæ nolles videre: tamen id cogitare deberes, ubicunque esses, te fore in ejus ipsius, quem fugeres potestate. Qui si facilè passurus esset te, carentem patria & fortunis tuis, quietè & liberè vivere; cogitandum tamen tibi esset, Romæne & domi tuæ cujusmodi res esset, an Mitylenis aut Rhodi malles vivere. Sed cùm ità latè pateat ejus potestas quem veremur, ut terrarum orbem complexa sit; nonne mavis sine periculo domi tuæ esse, quam cum periculo alienæ? Equidem etiam si opperienda mors esset, domi atque in patriâ mallem, quàm in externis atque alienis locis. Hoc idem omnes, qui te diligunt, sentiunt; quorum est magna, pro tuis maximis clarissimisque virtutibus, multitudo. Habemus etiam rationem rei familiaris tuæ, quam dissipari nolumus. Nam etsi nullam potest accipere injuriam, quæ futura perpetua sit, propterea quod neque is qui tenet Rempub. patieretur, neque ipsa Respub. tamen impetum prædonum in tuas fortunas fieri nolo. Ii autem qui essent, audetem scribere, nisi te intelligere confiderem. Hoc pro te unius solicitudines, unius etiam multæ & assiduæ lacrymæ, C. Marcelli fratris optimi, deprecantur: nos curâ & dolore proximi sumus, precibus tardiores; quòd jus adeundi, cùm ipsi deprecatore egerimus, non habemus. Gratiâ tantum possumus, quantum victi. Sed tamen consilio, studio, Marcello non desumus: à tuis reliquis non adhibemur; ad omnia parati sumus.

M. Mar-

M. Marcellus M. Cic. S. D. Fam. lib. 4. Epiſt. 11.

PLurimùm valuiſſe apud me tuam ſemper autoritatem cum in omni re, tum in hoc maximè negotio, potes exiſtimare. Cùm mihi C. Marcellus frater, amantiſſimus mei, non ſolum conſilium daret, ſed precibus quoque me obſecraret; non priùs mihi perſuadere potuit, quàm tuis eſt effectum literis, ut uterer veſtro potiſſimùm conſilio. Res quemadmodum ſit acta, veſtræ literæ mihi declarant. Gratulatio tua etſi mihi probatiſſima, quòd ab optimo ſit animo; tamen hoc mihi multò jucundius eſt & gratius, quòd in ſumma paucitate amicorum, propinquorum, ac neceſſariorum, qui verè meæ ſaluti faverent, te cupidiſſimum mei, ſingularémque mihi benevolentiam præſtitiſſe, cognovi. Reliqua ſunt ejuſmodi, quibus ego, quoniam hæc erant tempora, facilè & æquo animo carebam. Hoc verò ejuſmodi eſſe ſtatuo, ut ſine talium virorum & amicorum benevolentia, neque in adversa, neque in ſecunda fortuna quiſpiam vivere poſſit. Itaque hoc ego mihi gratulor. Tu verò ut intelligas homini amiciſſimo te tribuiſſe officium, re tibi præſtabo. *Vale.*

Servius Sulpitius M.C. S.D. Fam. 4. Epiſt. 12.

ETſi ſcio non jucundiſſimum nuncium me vobis allaturum, tamen quoniam caſus & natura in omnibus dominantur, viſum eſt faciendum, quoquo modo res ſe haberet, vos certiores ut facerem. Ad v. Calend. Junii, cùm ab Epidauro Piræeum cum navi advectus eſſem, ibi Marcellum collegam noſtrum conveni, eúmque diem ibi conſumpſi, ut cum eo eſſem. Poſtero die, cum ab eo digreſſus eſſem, eo

consilio ut ab Athenis in Bœotiam irem, reliquámque jurisdictionem absolverem: ille, uti aiebat, supra Maleas Italiam versus navigaturus erat. Postridie ejus diei, cùm ab Athenis proficisci in animo haberem, circiter horam decimam noctis, Posthumius familiaris ejus ad me venit, & mihi nunciavit, M. Marcellum collegam nostrum, post cœnæ tempus, à P. Magio Chilone, familiari ejus, pugione percussum esse & duo vulnera accepisse; unum in stomacho, alterum in capite secundùm aurem: sperare tamen eum vivere posse: Magium seipsum interfeciſſe: postea se à Marcello ad me missum esse, qui hæc nunciaret, & rogaret uti cogerem medicos. Coegi, & è vestigio eò sum profectus primâ luce. Cùm non longè à Pireæo abessem, puer Achidin obviàm mihi venit cum codicillis in quibus erat scriptum, paulò ante lucem Marcellum diem suum obiisse. Ità vir clarissimus ab homine terrimo acerbissimâ morte est affectus: & cui inimici propter dignitatem pepercerant, inventus est amicus qui ei mortem afferret. Ego tamen ad tabernaculum ejus perrexi: inveni duos libertos, & pauculos servos: reliquos aiebant profugisse, metu perterritos, quòd dominus eorum ante tabernaculum interfectus esset. Coactus sum in eadem illa lectica quâ ipse delatus eram, meisque lecticariis, in urbem eum referre: ibique, pro ea copia quæ Athenis erat, funus ei satis amplum faciendum curavi. Ab Atheniensibus, locum sepulturæ intra urbem ut darent, impetrare non potui; quòd religione se impediri dicerent, neque tamen id antea cuiquam concesserant. Quod proximum fuit, uti in quo vellemus gymnasio eum sepeliremus, nobis permiserunt. Nos in nobilissimo orbis terrarum gymnasio Academiæ locum delegimus, ibique eum combussimus; posteáque curavimus, ut idem Athenienses in eodem loco monumentum ei mar-

marmoreum faciendum locarent. Ità, quæ nostra officia fuerunt, pro collegio & propinquitate, & vivo & mortuo omnia ei præstitimus. *Vale.* Datæ prid. Calend. Jan. Athenis.

M. T. C. Q. Ligario S. D Fam. 6. 13.

ETsi tali tuo tempore me aut consolandi aut juvandi tui causâ scrivere ad te aliquid pro nostra amicitia oportebat: tamen adhuc id non feci, quia neque lenire videbar oratione, neque levare posse dolorem tuum. Postea verò quàm magnam spem habere cœpi, fore, ut te brevi tempore incolumem haberemus; facere non potui quin tibi & sententiam & voluntatem declararem meam. Primùm igitur scribam, quod intelligo & perspicio, non fore in te Cæsarem duriorem. Nam & res eum quotidie, & dies, & opinio hominum, &, ut mihi videtur, etiam sua natura mitiorem facit: idque cùm de reliquis sentio tum de te etiam audio ex familiarissimis ejus, quibus ego ex eo tempore quo primùm ex Africa nuncius venit, supplicare unà cum fratribus tuis non destiti; quorum quidem & virtus, & pietas, & amor in te singularis, & assidua & perpetua salutis tuæ cura, tantum proficit, ut nihil sit quod non ipsis Cæsarem tributurum existimem. Etsi tardiùs fit quàm volumus. Magnis occupationibus ejus, à quo omnia petuntur nostra, aditus ad eum difficiliores fuerunt; & simul Africanæ causæ iratior, diutiùs velle videtur eos habere sollicitos, à quibus se putat diuturnioribus esse molestiis conflictatum. Sed hoc ipsum intelligimus, eum quotidie remissius & placatiùs ferre. Quare mihi crede, & memoriæ manda me tibi id affirmâsse, te in istis molestiis diutiùs non futurum.

Quando

Quando quid ſentiam expoſui; quid velim tuâ causâ, re potius declarabo quàm oratione. Et ſi tantum poſſem, quantum in eâ Repub. de qua ità meritus ſum, ut tu exiſtimas, poſſe debebam, nè tu quidem in iſtis incommodis eſſes. Eadem enim cauſa opes meas fregit, quæ tuam ſalutem in diſcrimen adduxit. Sed tamen quicquid imago veteris meæ dignitatis, quicquid reliquiæ gratiæ valebunt; ſtudium, conſilium, opera, gratia, fides mea nullo loco deerit tuis optimis fratribus. Tu fac habeas fortem animum, quem ſemper habuiſti primùm, ob eas cauſas quas ſcripſi; deinde, quòd ea de Repub. ſemper voluiſti, atque ſenſiſti, ut non modò nunc ſecunda ſperare debeas, ſed etiam ſi omnia adverſa eſſent, tamen conſcientiâ & factorum & conſiliorum tuorum, quæcunque acciderent, fortiſſimo & maximo animo ferre deberes. *Vale.*

M. T. C. Q. Ligario S. D. Fam. 6. 14.

ME ſcito omnem meum laborem, omnem operam, curam, ſtudium, in tua ſalute conſumere. Nam cùm te ſemper maximè dilexi, tum fratrum tuorum (quos æquè atque te ſummâ benevolentiâ ſum complexus) ſingularis pietas, amórque fraternus, nullum me patitur officii erga te ſtudiique munus aut tempus prætermittere. Sed quæ faciam fecerímque pro te, ex illorum ad te literis quàm ex meis malo cognoſcere. Quid autem ſperem, aut confidam, & exploratum habeam de ſalute tua id tibi à me declarari volo. Nam ſi quiſquam eſt timidus in magnis periculoſiſque rebus, ſemperque magis adverſos rerum exitus metuens, quàm ſperans ſecundos, is ego ſum: & ſi hoc vitium eſt, eo me non carere confiteor. Ego idem tamen, cùm ad 6. Calend. intercalares priores, rogatu fratrum tuorum, veniſſem manè ad Cæſarem, atque omnem adeundi & con-

conveniendi illius indignitatem & moleſtiam pertuliſſem, cùm fratres & propinqui tui jacerent ad pedes, & ego eſſem locutus quæ cauſa, quæ tempus tum poſtulabat: non ſolùm ex oratione Cæſaris, quæ ſanè mollis & liberalis fuit, ſed etiam ex oculis, & vultu, & multis præterea ſignis, quæ faciliùs perſpicere potui quam ſcribere, hanc in opinionem diſceſſi, ut mihi tua ſalus dubia non eſſet. Quamobrem fac animo magno fortique ſis, & ſi turbidiſſima ſapienter ferebas, tranquilliora lætè feras. Ego tamen tuis rebus ſic adero ut difficillimis; neque Cæſari ſolùm, ſed etiam amicis ejus omnibus, quos mihi amiciſſimos eſſe cognovi, pro te, ſicut adhuc feci, libentiſſimè ſupplicabo. *Vale.*

D. Brutus M.T.C.S.D. Fam. 11. 13.

JAm non ago tibi gratias: cui enim re vix referre poſſum, huic verbis non patitur res ſatisfieri. Attendere te volo quæ in manibus ſunt. Quâ enim prudentiâ es, nihil te fugiet, ſi meas literas diligenter legeris. Sequi confeſtim Antonium his de cauſis (Cicero) non potui: eram ſine equitibus, ſine jumentis. Hirtium periiſſe neſciebam. Cæſari non credebam priùs quàm conveniſſem, & collocutus eſſem. Hic dies hoc modo abiit. Poſtridie manè à Panſa ſum accerſitus Bononiam. Cùm in itinere eſſem, nunciatum mihi eſt eum mortuum eſſe. Recurri ad meas copiolas; ſic enim verè eas appellare poſſum: ſunt extenuatiſſimæ, & inopiâ omnium rerum peſſimè acceptæ. Biduo me Antonius anteceſſit, itinere multò majore fugiens quàm ego ſequens: ille enim ivit paſſim, ego ordinatim: quacunque ivit, ergraſtula ſolvit, homines eripuit. Conſtitit nuſquam priùs quàm ad Vada venit: quem locum volo tibi eſſe notum. jacet inter

Ap-

Appenninum & Alpes, impeditissimus ad iter faciendum. Cùm abessem ab eo millia passuum triginta,& se jam Ventidio conjunxisset, concio ejus ad me est allata, in qua petere cœpit à militibus, ut se trans Alpes sequerentur, sibi cum Marco Lepido convenire. Succlamatum est,& frequenter,à militibus Ventidianis,(nam suos valde quam paucos habet,) sibi aut in Italia pereundum esse, aut vincendum. Etiam orare cœperunt, ut Pollentiam iter facerent. Cùm sustinere eos non posset, in posterum diem iter suum contulit. Hâc re mihi nunciatâ, statim quinque cohortes Pollentiam præmisi, meúmque iter eò contuli. Horâ antè præsidium meum Pollentiam venit, quàm Trebellius cum equitibus. Sanè quàm sum gavisus! In hoc enim victoriam puto consistere. In spem venerant, quod neque Planci quatuor legiones omnibus suis copiis pares arbitrabantur, neque ex Italia tam celeriter exercitum trajici posse credebant. Quos ipsi adhuc satis arroganter Allobroges, equitatúsque omnis qui eò præmissus erat à nobis, sustinebant; nostroque adventu sustineri faciliùs posse confidimus. Tamen si quo etiam casu Isaram se trajecerint, nè quid detrimenti Reipublicæ injungant, summa à nobis dabitur opera. Vos magnum animum optimámque spem de summa Reipub. habere volumus, cùm & nos & exercitus nostros singulari concordiâ conjunctos, ad omnia pro vobis videatis pararos. Sed tamen nihil de diligentia remittere debetis, daréque operam ut quàm paratissimi ab exercitu reliquisque rebus pro nostra salute contra sceleratissimam conspirationem hostium confligamus; qui quidem eas copias, quas diu simulatione Reip. comparârunt, subitò ad patriæ periculum converterunt. *Vale.*

M.T.C.

M. T. C. Bruto S. ad Brut. Epiſt. 2.

SCriptâ & obſignatâ jam epiſtolâ, literæ mihi redditæ ſunt à te, plenæ rerum novarum, maximéque mirabiles: Dolabellam quinque cohortes miſiſſe in Cherroneſum. Adeóne copiis abundat, ut iis qui ex Aſia fugere dicebantur, Europam appetere conetur? Quinque autem cohortibus quidnam ſe facturum arbitratus eſt, cùm tu eo quinque legiones, optimum equitatum, maxima auxilia haberes? Quas quidem cohortes ſpero jam tuas eſſe, quoniam latro ille tam fuit demens. Et tuum conſilium vehementer laudo, quòd non priùs tuum exercitum Apolloniâ Dyrrachióque moviſti, quàm de Antonii fuga audîſti, Bruti eruptione, populi Romani victoriâ. Itaque quod ſcribis, poſtea ſtatuiſſe te ducere exercitum in Cherroneſum, nec pati ſceleratiſſimo hoſti ludibrio eſſe imperium populi Romani; facis ex tua dignitate, & è Republica. Quòd ſcribis de ſeditione, quæ facta eſt in legione quarta de Antoniis, (quod dicam, in bonam partem accipias;) magis mihi probatur militum ſeveritas, quam tua. Te benevolentiam exercitûs equitúmque expertum eſſe, vehementer gaudeo. De Dolabella, ut ſcribis, ſi quid habeas novi, facies me certiorem: in quo valde delector me antè providiſſe, ut tuum judicium liberum eſſet cum Dolabella belli gerendi: & id valde pertinuit, ut ego tunc intelligebam, ad Rempublicam; ut nunc judico, ad dignitatem tuam. Quòd ſcribis, me maximo odio egiſſe ut inſectarer Antonios idque laudas; credo ità videri tibi: ſed illam diſtinctionem tuam nullo pacto probo, ſcribis enim, acriùs prohibenda bella civilia eſſe, quàm inſuperatos iracundiam exercendam. Vehementer à te, Brute, diſſentio; neque clementiæ tuæ concedo: ſed

ſalutaris

salutaris severitas vincit inanem speciem clementiæ. Quòd si clementes esse voluerimus, nunquam deerunt bella civilia. Sed de hoc tu videris. De me possum idem quod Plautinus pater in Trinummo; Mihi quidem ætas acta ferme est, tuâ isthuc refert maximè. Opprimemini, (mihi crede) Brute, nisi provideritis; neque enim populum semper eundem habebitis, neque Senatum neque Senatûs ducem. Hæc ex oraculo Apollinis Pythii edita tibi puta: nihil potest esse verius. *Vale.* 14. Cal. Maii.

M.T. Cicero S.D. Titio. Fam. 5. 16.

ETsi unus ex omnibus minimè sum ad te consolandum accommodatus; quod tantum ex tuis molestiis cepi doloris, ut consolatione ipse egerem: tamen, cùm longiùs à summi luctûs acerbitate meus abesset dolor quàm tuus, statui nostræ necessitudinis esse, meæque in te benevolentiæ, non tacere tanto in tuo mœrore tamdiu; sed adhibere aliquam modicam consolationem, quæ levare dolorem tuum posset, si minus sanare potuisset. Est autem consolatio pervulgata quidem illa maximè, quam semper in ore atque in animo habere debemus, homines nos ut esse meminerimus, eâ lege natos, ut omnibus fortunæ telis proposita sit vita nostra; neque esse recusandum, quò minùs eâ quâ nati sumus conditione vivamus; néve tam graviter eos casus feramus, quos nullo consilio vitare possumus; eventísque aliorum memoriâ repetendis, nihil accidisse nobis novi cogitemus. Neque hæ, neque cæteræ consolationes, quæ sunt à sapientissimis viris usurpatæ, memoriæque & literis proditæ, tantum videntur proficere debere, quantum status ipse nostræ civitatis, & hæc perturbatio temporum perditorum: cùm beatissimi sint, qui liberos non susceperunt;

runt; minus autem miſeri, qui his temporibus amiſerunt, quàm ſi eoſdem bonâ, aut denique aliquâ, Repub. perdidiſſent. Quod ſi tuum te deſiderium movet, aut ſi tuarum rerum cogitatione mœres, non facile exhauriri tibi iſtum dolorem poſſe univerſum puto. Sin illa te res cruciat, (quæ magis amoris eſt,) ut eorum qui occiderunt miſerias lugeas; ut ea non dicam quæ ſæpiſſime & legi & audivi, nihil mali eſſe in morte, in quâ ſi reſideat ſenſus, immortalitas illa potius quàm mors ducenda ſit; ſin ſit amiſſus, nulla videri miſeria debet, quæ non ſentiatur, hoc tamen non dubitans confirmare poſſum, ea miſeri, parari, impendere Reipub. quæ qui [illegible], nullo modo mihi quidem diſceptus eſſe videatur. Quid eſt enim jam non modò pudori, probitati, virtuti, rectis ſtudiis, bonis artibus, ſed omnino libertati ac ſaluti loci? Non mehercule quenquam audivi, hoc graviſſimo & peſtilentiſſimo anno, adoleſcentulum aut puerum mortuum, qui mihi non à diis immortalibus ereptus ex his miſeriis, atque ex iniquiſſima conditione vitæ, videretur. Quare ſi tibi unum hoc detrahi poteſt, nequid iis, quos amâſti, mali putes contigiſſe, permultum erit ex mœrore tuo diminutum; relinquetur enim ſimplex illa jam cura doloris tui, quæ non cum illis communicabitur, ſed ad teipſum propriè referetur. In quâ non eſt jam gravitatis ac ſapientiæ tuæ, quam tu à puero præſtitiſti, ferre immoderatius caſum incommodorum tuorum, qui ſit ab eorum quos dilexeris miſeria malóque ſejunctus. Etenim eum ſemper te & privatis in rebus & publicis præſtitiſti, tuenda tibi ut ſit gravitas, & conſtantiæ ſerviendum. Nam quod allatura eſt ipſa diuturnitas, quæ maximos luctus vetuſtate tollit, id nos præcipere conſilio prudentiáque debemus. Etenim ſi nulla unquam fuit, liberis amiſſis, tam imbecillo mulier animo, quæ non aliquando